

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Vindelicia Et Noricum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

8613500

PHILIPPI CLUVERII
VINDELICIA
ET
NORICVM.

PROOEMIUM.

10

INITA mihi erat ad Danubii ripam veteris Germania descriptio. at quia posterioribus seculis Germani Hermunduri, Marcomanni, & Quadi, cum amnem transgressi, Vindeliciam quoque & Noricum occuparunt, easque terras in hanc usque diem tenent; idem mihi in hac Illyrici parte faciendum duxi, quod initio descriptionis Germania Cisterhenana in nonnullis Gallie populis feci: nempe, uti in gratiam Germanorum, ea nunc loca colentium, breviter & tamquam in τῷ παρέρῳ indicarem, qui populi quae loca atque opida illic antiquis temporibus incoluerint. Nam & haec regiones, licet praecleara atque praestantia ingenia hac nostra aetate, paulloque superiori aevo, sortire sint, quae patrie terra antiquitatem illustrare gnauiter ac strenue laborarunt; tamen multa adhuc obscuritate obseptae saeculisque erroribus oblitae jacent: ita, uti non minor haec, quam in ipsa Germania explananda, labor mihi sit relictus. Quem equidem ego lubens suscipiam; & quantum praedicta breuitas temporumque praeteritorum obscuritas patiantur, omnia clara reddam, quae ab aliis aut neglecta, aut perperam exposita sunt.

20

CAPUT I.

Ostenditur, VINDELICIAM & NORICUM
veteris Illyrici fuisse partem.

30

ILLYRICUM igitur antiquum, in Liburniam, Dalmatiam, Pannoniam, Noricum, atque Vindeliciam divisum, partem fuisse Celticae veteris, primo Germania antiquae volumine plurimis docui argumentis. ipsam VINDELICIAM NORICUMQUE partem fuisse Illyrici, nunc maxime ostendendum est. Strabo igitur, sub initium libri VII, ita tradit: Λείπει δὲ τὴν πρὸς ἑω μὲν τὴν πρὸς ἄνατον Ἰβηρίαν, μέχρι τῆς Ταυραϊτικῆς, καὶ τῆς Σαρματικῆς καὶ Μαυροποδῆς λίμνης, καὶ οὗτοι μετὰ τὴν Ἰβηρίαν καὶ τὴν ἀρμενικὴν καὶ Περσικὴν γαλακτικὴν μερῶν ἀπολαμβάνει πρὸς ἰόντον μέχρι τῆς Ἐλλάδος καὶ τῆς Προποντικῆς δὲ ἴσθμου. id est: Restant ea, quae versus ortum solis trans Rhenum adusque Tanaim sunt, & ostium Maotidis lacus; item quae inter Adriaticum mare & sinistram Pontici maris latus in meridiem versus, ad Graeciam usque & Propontidem, Ister intercipit. Et paullo post: Προσπίπτεται ἔθνη οὐκ ἴσθμῳ τῆς Ἰστρίας τῆς πρὸς ἄνατον Ἰβηρίας, καὶ τῆς Κελτικῆς. ταῦτα δὲ ἴσθμῳ τῆς Γαλατικῆς ἔθνη, καὶ τὰ Γερμανικὰ, μέχρι Βασταρῶν. μεσημβρινὰ δὲ τὰ πρὸς ἰόντον, καὶ τὰ Θρακικὰ, καὶ οὗτοι τῶν ἀνατολικῶν τῆς Κελτικῆς, ἢ πρὸς ἄνατον, μέχρι τῆς Ἐλλάδος. id est: Ab Istro septentriones prospiciunt, quae sita sunt trans Rhenum & Galliam; nempe Gallica Germanicaeque gentes, ad Bastarnas usque. meridiem vero versus sunt Illyricae gentes, & Thracicae, & quae his permiscuntur, Celticae aliove nationes, ad Graeciam usque. Per Gallicas trans Rhenum gentes intelligere eum Alemannos, inter Rhenum, Danubium, Mœnumque amneis tunc incolentes, in Germania Transrhenana, cap. IV, docui. His cis Danubium, trans Rhenum itidem & Galliam, quae Helvetiorum sternuntur agri, contermini fuerunt Vindelici; his porro in ortum versus Norici: quos in Illyricis gentibus connumerat. Sic eodem libro postea: Λέγωντο δὲ τὰ Ἰλλυρικὰ πρῶτον, συνάπτεται τὰ τε Ἰστρῶν & τῆς Ἀλπεῖν, ἀ καίτοι μετὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, ἀφ' ἧς ἀνατολῆς τὸ τῆς λίμνης, καὶ τῆς οὐρεῖς οὐρετικῆς καὶ Ἰβηρίας. id est: Primo igitur loco Illyrica dicamus; quae & Istrum & Alpes attingunt, sita inter Italiam & Germaniam, initium ducentia à lacu, qui est apud Vindelicos, Rhatos, atque Helvetios. Lacum hunc esse Brigantinum, quem Rhenus amnis inter Vindelicos Helvetiosque transit, in Germania Cisterhenana, cap. XI, ostendi. In eadem sententiam Herodianus, lib. VI: τὰ Ἰλλυρικὰ δὲ ἔθνη, συνάπτεται καὶ ἐπὶ πολλῶν ἔχοντα τὴν ἑσπέρην ἰσθμῶν γῆν, ἀφ' ἧς πρὸς ἰόντον ὁμοίως καὶ γείτονες ποιεῖ Γερμανοὶ Ἰταλιώταις. id est: Illyricae gentes, terrarum sinu angustae, neque multum agri Romanis subiecti possidentes, hac ipso conterminos ferme vicinosque faciunt Germanos Italos. Julianus Caesar, in oratione, quam de Constantii

50

stantii

stantii imperatoris rebus gestis composuit, de Aquileiâ Italiae urbe loquens, οἰκίται δὲ, inquit, ὑπὸ τοῖς ποσὶ τῆς Ἀλπίων. ὅρη δὲ εἰσι τῶντα δροχόμορα ἀπὸ θαλάσσης, ἐν δὲ τῆς ἰωνίων εἰναι Φαίδου, ἀπὸ τῆς ἰωνίας τῆς ἰταλίας ἀπὸ τῆς ἰλλυρικῆς καὶ Γαλατῶν, καὶ ἐς τὴν Τυρρηνίων πελάγῳ ἀναπαύομεθα. id est: Sita est ad Alpium radices. montes hisunt, qui ab eo mari, quod Ionium appellamus, incipiunt, Italiam ab Illyrico & Galliâ dividunt, & in Hetruscum mare desinunt. Servius ad Virgiliti Γεωργικῶν lib. III: Noricum pars est Illyrici. Suetonius in Tiberio: Perseverantia grande presium tulit, toto Illyrico, quod inter Italiam regnumque Noricum & Thraciam & Macedoniam interque Danubium flumen & sinum maris Adriatici patet, perdomito & in ditionem redactō. Appianus Alexandrinus, inter alias Romanarum rerum historias, de Illyricis quoque bellis conscripsit librum. cujus equidem exigua portio cum reliquis ejus operibus typis edita est. reliqua quum interierint, vel in abscondito lateant; Latina tamen quædam, nescio cujus, versio exstat. quæ utrūm ad genuinum auctoris textum formata sit, nec ne, haud facillè dixerim. id unum satis clarè jam dudum dispexi; nempe, pleraque illic valdè absurdè esse contexta; ita, uti haud facillè verus rerum sensus intelligi possit. Latina igitur versio sic habet: Residui deinde Illyriorum habebantur ante Paones à Romanis Rhatii; post Paones, Norici. Intellige Pannonios pro Paonibus. Sub Rhatiorum vocabulō quomodo heic intelligendi sint & Vindelici, postea patebit. Atque hæc equidem discretissimis verbis de Vindelicis atque Noricis tres isti tradunt auctores. Pannonios, Noricis proximos, sub eodem Illyrici computatos fuisse nomine, passim apud Romanorum simul atque Græcorum reperias scriptores. hinc etiam Romanorum exercitus, sive legiones, 20 Danubii ripam custodientes, Illyrica adpellantur omnibus. At verò Romani eam veteris Illyrici partem, ceu propriâ ac peculiari adpellatione, dixere Illyricum, quæ in duas partes, id est, in Liburniam ac Dalmatiam, divisa fuit. Verūm neque hæc duæ regiones, neque ipsa Pannonia quidquam ad præsentem commentationem attinet. de unis Vindeliciâ ac Norico heic agetur.

CAP. II.

Ostenditur, omneis Alpinos populos, quorum pars maxima Vindelici ac Norici, quondam TAURISCOS fuisse dictos.

TAURISCOS Gallicam facit gentem Strabo, lib. VII, in his verbis: Ἀναμίμικ) τῆς Θραξί, τῆς ἐν τῆς Ἰστρίας, τὰ Κελτικὰ ἐστίν, οἱ τε Βοιοί, καὶ Σκορδίσκοι, καὶ Ταυρίσκοι. id est: *Permixta sunt Thracibus, intra Istrum colentibus, Gallicæ gentes, Boji, & Scordisci & Taurisci.* Et eodem libro antea: φησὶ τῆς Ποσειδώνι, ὅτι Βοιοί τῆς Ἐρκετων δρυμὸν οἰκῶν ἀπὸ τῆς Κίμβρων ὀρητικῆς ἔβη τὴν ἰσθμὸν τῆς Ἰστρίας, ἀπὸ τῆς Βοίων, ἔβη τὴν Ἰστρίαν καὶ τὰς Σκορδίσκους Γαλάτας καταβύσασα. εἴ τῆς Ταυρίσκους, καὶ τὰς Γαλάτας, εἴ τῆς Ἐλληνίας. id est: *Posidonius tradit, Bojos quondam Hercynium incoluisse saltum; ac Cimbro, quum ad ea loca se contulissent, ab iis repulso, ad Istrum & Scordiscos Gallos descendisse; inde ad Tauriscos, itidem Gallos: hinc ad Helvetios.* Scordiscos Athenæus quoque, lib. VI, cap. V, fecit Γαλάτας, à Brenni Delphicâ expeditione reliquias. Ptolemæus in Pannoniâ eos ponit, 40 ad Savi Danubii que confluentis: & eodem situ Plinius, lib. III, cap. xxv, in descriptione Pannoniæ, his verbis: *Mons Claudius: cujus in fronte Scordisci, in tergo Taurisci.* Idem auctor eodem libro, cap. xx: *Incola Alpium multi populi; sed illustres à Polâ ad Tergestis regionem, Secussos, Subocrini, Catili, Menocaleni: juxtaque Carnos, quondam Taurisci appellati, nunc Norici.* Strabo, lib. IV, in descriptione Alpium: Μετὰ τῆς τῆς οἰκῆς ἡδὴ τῆς Ἀδριατικῆς μυχῆ καὶ τῶν τῆς Ἀκυλίας πόπων οἰκῆσι Νορρικῶν τῆς πνευ, καὶ Κάρνοι. τῶν τῆς Νορρικῶν εἰσι καὶ οἱ Ταυρίσκοι. id est: *Post hos, contermini jam intimo Adriatici sinus recessui & locis ad Aquileiam, Noricorum quidam incolunt, & Carni. Noricorum sunt etiam Taurisci.* Horum fuisse Noreiam opidum, testis est Plinius, eodem libro, cap. XIX, his verbis: *In hoc situ interiøre, per oram Tramine, Pellaon, Palscium: è Venetis Atina & Calina; Carnis Segeste & Oera; Tauriscis Noreia.* Strabo 50 lib. V: Ἀκυλία ἀναπέμπει ὀλιγάσι καὶ τῆς Νατίσωνα ποταμὸν ὅτι πλείους ἐξήκοντα σταδία. ἐξ ὧν εἰς τῆς Ἐρκετων ὄρων. διορμῆς τῆς ποταμῶν, ῥέουσι ἀπὸ τῆς Ἀλπίων ὄρων, ἀνάπλεον ἐχούσι καὶ σὺ σταδίων ἑπτα τοῖς χιλίοις εἰς Νατίσωνα πόλιν. ἐπὶ τῶν ἰταλίων, οὐ Κάρνων, συμβαλὼν Κίμβροις, ἔδεν ἐπερῆσεν. ἐξ ἧς τῆς πόπῳ εἴ τῆς χρυσοπλουσία εὐφυῆ. id est: *Ad Aquileiam navigatur adverso Natifone à mari plurimum LX stadia. sita autem est extra fines Venetorum; qui dirimuntur amne, ab Alpibus profluente; qui subvectionem habet per 1500 stadia ad Noreiam urbem; apud quam Cn. Carbo inani conatu cum Cimbris conflixit. Habet is locus auri lavacra præclara.* Mendum in fhis Strabonis latere verbis, quis non animadverterit; quum totus Natifō à fonte ad marc

mare cccc haud amplius fluat stadiis? Quapropter corrigenda ea sic censeo: Διορίζον) ἢ ποταμῶν, ῥέοντι δὴ τῶν Ἀλπίων ὄρων, ἢ ἀναπλῶν ἔχοντι σ' αὐδίων ὄρει Ταυρίσκους εἰς Νωρητίαν πῶδιν. id est: *Dirimuntur amne, qui Alpius profluens, subvectionem habet ducentum stadiorum in Tauriscos ad urbem Noreiam.* Haud ita procul Aquileiā fuisse ista Tauriscorum auri lavacra, testatur ipse Strabo, supra, lib. iv, his verbis: φησὶ Πολύβιος, ἰφ' ἐαυτὸν καὶ Ἀκκλησίαν μάλιστα ἐν τοῖς Ταυρίσκοις τοῖς Νωρητίαις ὄρεσιν αὐτοῦ εὐφύει· id est: *Auctor est Polybius, suā aetate circa Aquileiam maximè in Tauriscis, qui Norici dicuntur, solum auri ferax inventum fuisse.* Ceterò eandem urbem disertè Noricorum pronuntiat Cæsar, belli Gallici commentario primo. *Bojos, inquit, qui trans Rhenum incoluerunt, & in agrum Noricum transierant, Noreiamque oppugnarant, receptos ad se, socios sibi adsciscunt.* Vocabulum Noricorum quum derivativi sit generis, dubium nullum esse potest, quin id à primitivo Noreia sit derivatum. Ante id vocabulum omneis in univèrsam dictos fuisse TAURISCOS, ex iis fati perspicuè patet, quæ ex Plinio ac Strabone allata sunt. Hoc quoque nomen esse derivativum, non è Galliā allatum, ut antiqui illi Græcorum crediderunt scriptores; sed hisce in oris natum; testantur Noricorum montes, qui inter Dravum & Saliacum amneis (vulgò hic est *Saltzach*) etiamnum vulgari vocabulo dicuntur TAURN, variis cognomentis distincti; ut *Krumler taurn, Windisch taurn, Felber taurn, Karn taurn, Calser taurn, Raurisser taurn, Kästein taurn, Vallacher taurn, Rabstätter taurn, &* alii. A quorum vocabulo, haud dubiè Celtico sermone, gens accola dicta fuit THITAUERSCHEN. quod postea Græci atque Latini fecèrunt TAURISCI: quemadmodum *thi Theutischen, Theutisci*; ut in Germaniā docui. nam & *Scordisci* quoque procul dubio ejusdem Celticæ gentis lingvâ dicti fuèrunt *thi Scordischen*, à monte *Scordo*, Livio lib. XLIII memorato: qui aliis auctoribus est *Scardus*, inter Illyricum, Thraciam & Mœciam; ubi quondam Scordiscorum fuit sedes. At non modò ei genti, quæ postea dicta fuit *Norici*, sed *Vindeliciis* quoque antiquissimis temporibus fuisse nomen *Tauriscorum*, ex vetustissimorum auctorum monumentis deprehendo. Plinius prædicto lib. III, cap. XX: *Lepontios & Salassos Taurisca gentis idem Cato arbitratur.* Lepontii Alpium valleis incoluerunt, à Rheni Rhodanique ac Ticini fontibus ad lacum usque Verbanum, quem Ticinus transit. In eandem sententiam Polybius, lib. III, τῶν δ' Ἀλπίων, inquit, ἑκατέρω τ' ἀπὸ ὄρεος, τ' Ἰππὶ τὸν Ῥοδανὸν ποταμὸν, ἢ τ' Ἰππὶ τὰ περὶ ἠερὴν πῶδιν αὐδίων, ἢ τ' Ἰππὶ τὰ περὶ ἠερὴν πῶδιν αὐδίων, ἢ τ' Ἰππὶ τὰ περὶ ἠερὴν πῶδιν αὐδίων, ἢ τ' Ἰππὶ τὰ περὶ ἠερὴν πῶδιν αὐδίων. id est: *In utroque Alpium latere, & quod Rhodanum respicit, & quod expositos modò campos, inhabitant terrenos colleis, ab illâ quidem parte, quæ Rhodano & septemtrionibus est obversa, Galli, quos Transalpinos vocant; ab alterâ verò Taurisci, & Agones, & alia gentes barbara.* Hinc *Taurinos*, Italiæ populos circa Padi fonteis, Salassii supra dictis conterminos, eosdem cum *Tauriscis* intellexit ex hoc Polybii loco Stephanus. *Taurisci*, inquit, ἑστὶν αὐτῶν τῶν Ἀλπίων ὄρη. λέγονται καὶ ταυρίνοι, ὡς πολὺ βίβωσι. id est: *Taurisci, gens circa Alpeis montes. dicuntur iidem & Taurini; teste Polybio, in tertio.* Hinc Appianus quoque, in Annibalicis, caput gentis *Taurinorum*, quæ postea Romanis *Augusta Taurinorum* dicta, vulgò nunc *Turino*, adpellat *Taurasiam*. Sed & Livius, lib. XXI, haud obscurè *Taurinorum* gentem à Gallorum Cisalpinorum genere eximit, in his verbis: *Annibalem, postquam Rhodanum transierit, triginta sex millia hominum, ingentemque numerum equorum, & aliorum jumentorum amisisse in Taurinis: quæ Gallis proxima gens erat, in Italiam digressa.* Et paullo post: *Iam ex stativis Alpinis moverat Annibal; Taurinorumque unam urbem, caput gentis ejus, quia volens in amicitiam non veniebat, vi expugnavit; junxissetque sibi non metu solum, sed etiam voluntate Gallos, accolas Padi, ni eos, circumspicientes defectionis tempus, subito adventus consulis oppressisset. Et Annibal movit ex Taurinis; incertus, quæ pars sequenda esset, Gallos præsertim se secuturos ratus.* Hinc igitur est illud, quod Strabo, ut supra relatam, ex Pofidonii monumentis recitat, Cimbros ab *Scordiscis*, *Scordum* tunc montem accolentibus, transisse ad *Tauriscos*, & inde ad *Helvetios*; qui unâ cum ipsis in Galliam Italiamque expeditionem fecerunt. Hinc etiam Livius, loco prædicto, *Veragros*, Alpinam gentem, *Salassii* proximam, non modo à genere Gallorum, sed etiam ab amicitia, concordia, & pace eximit. De transitu Annibalis per Alpeis in Italiam sic disserit: *Id cum inter omneis constet, eo magis miror, ambigi, quam Alpeis transierit: & vulgò credere, Pennino (atque inde nomen & jugo Alpium inditum) transgressum. Cælius per Cremonis jugum dicit transisse. Qui ambo transitus eum non in Taurinos, sed per saltus montanos ad Libuos Gallos deduxissent. Nec veri simile est, ea tum ad Galliam patuisse itinera: utique cum, quæ ad Penninum ferant, obsepia gentibus Semigermanis fuissent. Neque hercule montibus his (si quem fortè id movit) ab transitu*

*Pænorum ullo Veragri, incolæ jugi ejus, norunt nomen inditum: sed ab eo, quem in summo sacra-
tum vertice Pennum montani appellant. Ex his igitur tot tantisque optimorum vetustissi-
morum auctorum testimoniis atque documentis certum jam fit, omnem hanc Illyricæ
gentis partem, quæ inter Germaniam & Italiam, item inter Galliam & Pannoniam, jux-
ta Danubium flumen, & in Alpibus porrecta, antiquissimis sæculis dictam fuisse uno no-
mine TAURISCOS; nempe à situ regionis, Alpibus superstratæ montibus: quos illi
suâ lingvâ adpellabant THITAUREN; quemadmodum alio vocabulo THIAL-
BEN, & ALPEN: quæ vocabula etiam nunc apud incolas horum montium Germanos
integra durant; etiam ultra Dravum in Carinthiâ ac Stiriâ, & trans Danubium in Sve-
viâ; ut in Germaniæ montium descriptione ostensum. Romani inde omnem Tauriscorum 10
gentem dixerunt ALPINOS, & INALPINOS populos, vocabulo æquipollenti: quo
haud dubiè & ipsi sibi dicebantur THIALPISCHEN, & ALBISCHEN. neque
enim aliunde nomen habuit ALBICORUM gens, quæ monteis supra Massiliam incoluit;
teste Cæsare, belli civil. comment. 1: quos inter Alpinos populos difertis verbis recenset
Strabo, lib. iv. apud quem tamen vitiatum vocabulo hæcenus leguntur Α'λβίοισι, pro Α'λ-
βίοισι. Alpium verò nomen hucusque extensum fuisse, idem testatur auctor, ibidem, his
verbis: Ο' δὲ Ἐμεοῖνα λιμὴν ὄρεός ἐστιν ἑμεοῖλαις εἰδὲ ποταμῶν ναυσίν. διέχεται δὲ ἂν ἰσπύλαις
μικροῦ πλείους ἢ ὀκτακσίους ἐσθλούς. τὴν τεύχην δὲ ἤδη μέχρι Μαοσαλίας, καὶ μικρὸν περὶ σωτήρων, ἔ-
των Σαλῶν ἐστὶν οἰκῆ πῶς Ἀλπειος πῶς ὑπερκειμένης, καὶ πῶς τ' αὐτῆς ὀρεγίας ἀναμῆ πῶς
Ἐλλῆσιν. id est: Portus Monæci neque magnas neque multas capit navéis. distat ab Antipoli 20
paullo amplius CC stadiis. Hinc jam ad Massiliam usque, paulloque ultra, Salyes incolunt ora
maritimæ imminenteis Alpes, partemque litoris, immixti Græcis. Atque hinc nata illa fa-
bula apud Melam, lib. II, cap. v, de litore hujus oræ lapideo, in quo Herculeum, contra
Albionem & Bergiona, Neptuni liberos, dæmnicentem, cum tela descissent, ab invocato Iove
adjutum imbre lapidum ferebant antiqui Græcorum Massiliensium fabulatores. nam duo
ista vocabula alben & bergien, nihil aliud incolis significasse, quàm quos monteis adpel-
lant Latini, Germaniæ antiquæ lib. I, cap. VIII, docui. Ceterum Græci, à quibus id
habet Strabo, ob lingvæ morumque similitudinem, de quâ pluribus egi in Germaniæ
libro primo, Gallicam gentem Tauriscos esse arbitrati sunt, postquam ab Alpibus, an-
tiquâ sede, in Pannoniam ad Scordiscos transmigravissent. Rectius Appianus in libro, 30
quem de Illyricis bellis conscripsit, utramque gentem, Tauriscos simul atque Scordiscos,
inter Illyricas gentes connumerat. Quo tempore Taurisci in Pannoniam migraverint,
ostendit Plinius, lib. III, cap. XX, his verbis: Rhetos Thinsorum prolem arbitrantur; à Gal-
lis pulsos, duce Rheto. Cui consentiens Justinus, lib. XX: Galli, inquit, quum in Italiam ve-
nissent, sedibus Tuscos expulerunt; & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Vergamum,
Tridentum, Vicentiam condiderunt. Tusci quoque, duce Rheto, avitis sedibus amissis, Alpes oc-
cupavere; & ex nomine ducis gentes Rhetorum condiderunt. Item Livius, lib. V, de iisdem
Tuscis loquens, Alpinis quoque, inquit, ea gentibus haud dubiè origo est; maximè Rhatîs:
quos loca ipsa efferarunt, ne quid ex antiquo, præter sonum lingvæ, nec eum incorruptum, reti-
nerent. Narrat hinc de transitu Gallorum è Galliâ in Italiam; qui Prisco Tarquinio Romæ re- 40
gnante, id est, circa annum ante natum Jesum 100 C, factus. Rhatî igitur, qui ex argumen-
to lingvæ haud dubiè fuerunt Tuscæ originis, Tauriscos tunc, id est, magnam Alpinorum
Illyriorum partem, inter Dravi Rheniq; fonteis incolentem, sedibus pulsos, in inferiora Il-
lyrici abire coegerunt. Atq; hæc de genere ac nomine TAURISCORUM disseruisse sufficiat.*

Divisa fuit universa gens in complureis nationes, sive populos: quorum plerique re-
censentur à Plinio, capite proximè dicto; ejus inscriptio est, *De Alpibus, & gentibus Al-
pinis*: & à Strabone, lib. IV, in descriptione Alpium. Verba apud Plinium, dicto loco,
hæc sunt: *Incolæ Alpium multi populi: sed illustres à Polâ ad Tergestis regionem, Secusses, Sub-
ocrini, Catili, Monocaleni; juxtaque Carnos, quondam Taurisci adpellati, nunc Norici; his
contermini Rhati & Vindelici: omnes in multas civitates divisi.* De unis VINDELICIS 50
atque NORICIS, duabus multo maximis Tauriscorum partibus, inter Danubium &
Italiam sitis, hoc opusculo nunc agam. ac primo loco de Vindeliciis.

CAP. III.

De VINDELICIÆ situ, finibus, ac populis.

Veti VINDELICIÆ fines posterioribus diu temporibus vulgò ignorati fue-
runt; donec doctissimus peritissimusque patriarum rerum auctor, M. Vellerus
Augustanus, hac nostrâ ætate in eo libro, quem de rebus Augustanis Vindeliciis
conscri-

conscriptis, clarius eos aperuit. Nos breviter eosdem veterum auctorum testimoniis firmabimus.

Primum autem omnium notandum est, quamquam *Vindelici* diversissimi fuerint generis populi à *Rhetis*; tamen omne illorum solum, postquam à Romanis terræ inter Danubium Italiamque Augusti auspiciis debellatæ fuerunt, sub unius RHÆTIÆ nomine comprehensum fuisse; à Rheno, seu lacu Brigantino ad Aenum usque amnem, terminum Vindelicos ac Noricos inter. Hinc illud Ptolemæi, lib. 11: Ραίλιας καὶ Οὐινδελικίας ἧσις. Τῆς Ραίλιας ἡ ἰσθμὸς δυσμικὴ πρὸς τὴν ἑρμῆν, καὶ μετὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Ραίλιας καὶ τῆς Δαναβίης ποταμῶν [ἤραμῶν] ἡ ἵστὸς ἐστὶν, μετὰ τῆς Δαναβίης ποταμῶν, ὅσοι τῶν πηγῶν μέχρι τῆς ἑρμῆς ἄνω ἐκτετακται. ἡ ἵστὸς ἀνατολικὴ πρὸς τὴν ἑρμῆν, αὐτῶν τῶν ἄνω ποταμῶν ἡ ἵστὸς μεσημβρίας, πῶς ἐπιπέδον ἔστι τῶν Ἰταλίων Ἀλπίων ὄρεσιν. id est: *Rhetie latus occidentale terminatur Adulæ monte, & lineâ inter Rheni Danubiique fontis ductâ: septentrionale, parte Danubii, quæ est à fontibus ad Aeni usque confluentem: orientale latus, ipso Aeno flumine: meridionale, Alpibus, quæ hinc super Italiam extenduntur.* Et paulo post: Τὸ Νωρικὸν περικελευτῆται ὅσοι ὄσως Δινῶ ποταμῶν. id est: *Noricum terminatur ab occasu Aeno flumine.* Et lib. VIII, Europæ tabulâ v: οὐρανὸς πῶς ἑρμῆς περικελευτῆται Ραίλιας καὶ Οὐινδελικίας, καὶ Νωρικόν. περικελευτῆται ἡ ὅσοι ἀρκτων τῆς μεγάλης Γερμανίας ἀπὸ τῆς Δαναβίης. id est: *Quinta Europa tabula comprehendit Rhetiam, Vindeliciam & Noricum. terminatur autem ab septentrionibus Germaniâ Magnâ, juxta Danubium amnem.* Sic Tacitus, annal. lib. 1: *Veterani hanc multo post in Rhetiam mittuntur; specie defendendæ provinciæ ob imminentiis Sævos.* Hi nulli alii, quàm Hermunduri, aut Narisci, Marcomannique, finistram Danubii ripam colentes: in cujus amnis dextrâ ripâ castra Romanorum erant præfidiorum. Idem auctor in libro de Germaniâ: *Et hac quidem pars Sævorum in secretiora Germaniæ porrigitur. Propior (ut, quo modo paullo antè Rhenum, sic nunc Danubium sequar) Hermundurorum civitas; fida Romanis: eoque solis Germanorum non in ripâ commercium, sed penitus, atque in splendidissimâ Rhetia provincia coloniâ. passim sine custode transeunt: nempe Danubium, Rheticæ provinciæ terminum ab septentrionibus, ad Augustam Vindelicorum; quam heic splendidissimam Rheticæ coloniâ adpellat.* Idem, historiar. 111: *Trahuntur in partes Sido atque Italicus, reges Sævorum; quibus vetus obsequium erga Romanos, & gens fidei commissa patientior: opposita in latus auxilia, infestâ Rhetiâ; cui Porcius Septimius procurator erat, incorruptæ erga Vitellium fidei. Igitur Sextilius Felix cum alâ Taurinâ & VII cohortibus, ac Noricorum juventute, ad occupandam ripam Aeni fluminis, quod Rhetos Noricosque interfuit, missus. Historiar. lib. IV: Sextilius Felix cum auxiliariis cohortibus per Rhetiam irrupit. Historiar. 1: *Dua Mauritanie, Rhetia, Noricum, Thracia. Solinus, cap. XXIV: Si Thracia sit petenda à Galliâ, excipit ager Rheticus, opimus & ferax, Brigantino lacu nobilis. inde Noricus, frigidus, & parcius fructuosus. Plinius, lib. IV, cap. XIII: Græci, & quidam nostri, XXV M passuum oram Germaniæ tradiderunt. Agrippa cum Rhetiâ & Norico longitudinem 100 LXXXVI millia passuum, latitudinem 200 LXVIII millium; Rhetia propè unius majore longitudine, sanè circa excessum ejus subactæ. Rheticæ latitudinem heic Plinium atque Agrippam intellexisse eam, quæ est inter Danubii fontem & confluentem**

40 Aeni, Germaniæ lib. 1, cap. XI, docui. Apud Dionysium Afrum hi leguntur versus:

Ρῆνα δὲ ἐξείης Ἰντιπῆς) ἱερός ἱστῶς.

Τῆ ἰσθμὸς πρὸς βορέην πᾶννοσῶν ἀφύλα ἕμενονται,

Γερμανοὶ, Σαρμάται τε, Γέται δ' ἄμα, Βασάρται τε.

Πρὸς ἡ νότον Γέρραι, καὶ Νωρικὴ ἄσπερ ἑρμῆς,

Παννονιοί, Μυσσοί τε.

Post Rhenum exoritur immensus Ister.

Hujus ad boream porrectæ gentes habitant,

Germani, Sarmataque, Getaque simul, Bastarnaque:

Ad austrum verò Gerra, & Noricia opida munita;

Pannonii, Mysique.

50 Rhetos eum intelligere per *Gerrarum* vocabulum, inde perspicitur, quòd Germanis, lævam Danubii ripam colentibus, eos opponit in dextrâ amnis ripâ, statim à fonte ad Noricos usque. At unde ei id vocabuli natum, haud equidem dispicio. namque nullibi aliàs reperitur. Mendum librariorum esse dixerim; ni antiquus ejus scholiastes Eustathius id jam tum pro genuino auctoris agnovit: ut & Festus Avienus atque Priscianus, qui geographica Dionysii Latino carmine reddiderunt. ex quibus Avienus ita canit:

He gentes Istrum, quæ se plaga dura bootis

Porrigit, incumbunt. Medii de parte diei

Gerrha habitant. Gerrhas attingunt oppida latè

*Norica. & immodica rursus loca pingvia gleba
Pannonia exercet.*

Priscianus verò ita:

*Tot dirimit gentes aquilonis partibus Ister.
Hujus ad australes terras Gerraque feroces,
Noricique colunt bellaces, Pannonique.*

Verùm *Rhatos* dictos fuisse *Gerrhas*, minimè credibile est. Et cur Dionysius obscuriore vocabulo in gente tam nobili atque clarâ uteretur, haud video; utiq; quum vox *Ραυτι* metro etiam conveniebat. Sic igitur statuo: antiquum illud esse mendum in exemplaribus ejus.

Atque *Rhætiam* provinciam habitam fuisse ad Danubii usque ripam, ex hæcenus citatis satis manifestò liquet. Diversi fuisse generis *Vindelicos* à *Rhætis*, item illos ad Danubium pertinuisse, hos verò minùs, nunc ostendendum erit. Sex. Aurel. Victor, in Augusto: *Iste Cantabros, & Aquitanos, Rhatos, Vindelicos, Dalmatas, numero provinciarum populi Romani conjunxit.* Eutropius, lib. vii, de eodem Augusto: *Romano adjecit imperio Aegyptum, Cantabriam, Dalmatiam, Pannoniam, Aquitaniam, Illyricum, Rhetiam, Vindelicos, & Salassos in Alpibus.* Svetonius, in eodem Augusto: *Domuit autem partim ductu, partim auspiciis suis, Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam, cum Illyrico omni: item Rhetiam, & Vindelicos, ac Salassos, gentes in alpinas.* Et in Tiberio: *Exhinc Rhetico Vindelicoque bellum gessit.* & mox: *Rhetico atque Vindelico gentes Alpinas subegit.* Velleius Paterculus, lib. ii: *At Tiberius Caesar Rhetiam & Vindelicos, ac Noricos, Pannoniamque, novas imperio nostro subjunxit provincias.* Et postea, ubi milites ita Tiberio acclamant: *Ego tecum, imperator, in Armeniâ, ego in Rhetia sui: ego in Pannoniâ, ego à te in Vindeliciis, in Germaniâ donatus sum.* Tacitus, annal. lib. ii: *Arminius manu, voce, vulnere, sustentabat pugnam. incubueratque sagittariis, illà rupturus, ni Ratorum Vindelicoorumque & Gallica cohortes signa objecissent.* Plinius lib. iii, cap. xx: *Iuxta Carnos, quondam Taurisci adpelati, nunc Norici. his contermini Rheti & Vindelici.* Strabo lib. iv, de Alpibus: *Εἴς τὴν τὰ πρὸς ἑὸν μέρος τῶν ἰσθμῶν, καὶ τὰ πρὸς τὸν ὄρεον πρὸς τὸν Ραυτι καὶ οὐνδελικῶν κατέχουσιν.* id est: *Hinc montium parteis, quæ ortum spectant, quæque ad meridiem vertunt, Rheti ac Vindelici tenent.* Horatius, carm. lib. iv, odâ iv:

*Videre Rheti bella sub Alpibus
Drusum gerentem, & Vindelici.*

Falsum hæc esse, quod Vellerus docet, expungendam esse particulam disjunctivam &, satis apertè ipse testatur Horatius eodem libro postea, odâ xiv; ubi disertè inter *Rhatos* & *Vindelicos* distinguit, his verbis de Augusto canens:

*Quem legis, expertes Latine
Vindelici didicere nuper,*

Quid Marte posses.

Et mox:

*Major Neronum mox grave prælium
Commisit; immanisque Rhatos
Auspiciis pepulit secundis.*

RHÆTI igitur, ut supra dictum, *Italica* fuere gens, à *Tuscis Rhæto* duce orti: **VINDELICI** verò pars *Illyriorum*. Terminum equidem inter utrosque statuit Ptolemæus *Lychum* flumen, quod vulgò nunc dicitur *die Lech*. ο' Λυκίας, inquit, ὁ ὄρεος, ὁ εἰς τὸν Δαυβιον ἐμβαλλῶν, διορίζει τὴν Ραυτιανὴν ἀπὸ τῶν οὐνδελικῶν: id est: *Lycias flumen, quod in Danubium evolvitur, Rhetiam à Vindeliciâ determinat.* Atque hinc lib. viii, in Europæ tabulâ v, hoc eas ordine connectit, à fonte Danubii exordiens; ο' πέμπτη ἡ πένταξ ἡ εὐρώπης περιέχει Ραυτιανὴν καὶ οὐνδελικῶν καὶ Νορικῶν, καὶ τὰς δύο Παννονίας. id est: *Quinta Europæ sabula continet Rhetiam, Vindeliciam, Noricum, duasque Pannonias.* In Notitiâ imperii Romani, item in itinerario Antonini sæpius *Prima & Secunda* leguntur *Rhetia*; ut & apud Paullum Diaconum, lib. ii, cap. xv. Quam non posterioris demum sæculi esse universâ *Rhætia* inter Danubium & *Italiam*, item inter lacum *Brigantinum* & *Aenum* amnem, divisionem, ex Taciti patet libro de Germaniâ; ubi hæc leguntur verba: *Germania omnis à Gallis Rhetiisque & Pannoniis Rheno & Danubio fluminibus separatur.* Hinc nostri sæculi geographi *Rhetiam* Ptolemæi inter lacum *Brigantinum* & *Lychum* amnem primam esse voluerunt: *Vindeliciam* verò inter *Lychum* & *Aenum*, *Rhetiam* secundam. Et credo ego equidem, *Lychum* à Romanis limitem fuisse constitutum inter duas *Rhætias*. id quidpe haud perinde obscurè ex Antonini perspicitur itinerario: ubi loca versùs *Aenum* & *Noricum* in *Secundâ* computantur *Rhætia*; loca verò versùs fonteis *Danubii* & *Brigantinum* lacum, in *Primâ*. & haud dubiè eadem hæc observata fuit ratio, quæ

- quæ in aliis Romanorum provinciis, Belgicis, Germaniis ceterioribus, Mœsis: ubi Prima dicta fuere, quæ alio vocabulo Superiores; & Secunda, quæ Inferiores. nec æquabilior divisio, quam per Lychum, nec aptior terminus hoc discipi potuit. At malè atque imperitè Vindelicorum nomen ab Rhetorum vocabulo per Lychum distinxisse Ptolemæum, cum alii, quos mox videbimus auctores, tum ipse postea satis apertè ostendit; dum opida Bojodurum, Augustam Vindelicorum, Abudiacum, & Cambodunum in unâ recenset Vindeliciâ: quæ hodiè vocantur Inſtat, Augſtburg, Fuffen, & Kempten. quorum primum ad Aeni confluentem in finibus Norici, malè à Ptolemæo Vindeliciæ tributum; reliqua inter Lychum & Rhenum seu Brigantium lacum sita sunt. Unde pater, Vindelicos omnem tenuisse Danubii ripam à fontibus ad Aeni usque confluentem. Attestatur idem & Strabo, dicto lib. I V, his verbis: Εξῆς ἡ πρὸς τὴν ἑα μέρη τῆς Ἀλπεων, καὶ τῆς Περσέφοντα πρὸς νότον, Ῥαιτὶ καὶ Οὐινδελικῶν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἑλκεῖος ἑλκεῖος καὶ βοῖος. Πρὸς τὴν ἑλκεῖος καὶ βοῖος. οἱ μὲν οὖν Ῥαιτὶ μέγιστα τῆς Ἑλλάδος καθήκοντες, τῆς ἑλκεῖος Οὐκέρωνος καὶ Κωμῆς. Διατείνουσι ἡ καὶ μέγιστα τῶν χωρῶν, δι' ὧν ὁ Ῥαῖος φέρεται. οἱ ἡ Οὐινδελικῶν καὶ Νωρικῶν τῶν ἐκ τῆς παραρρήσαν κατὰ τὴν πρὸς τὸ πλεόν. id est: Hinc Alpium partis, quæ ortum spectant, quæque ad meridiem vergunt, Rhæti ac Vindelici tenent, Helvetiorum & Bojorum contermini, quorum campis imminet. Rhæti usque ad Italiam pertinent, supra Veronam & Comum. pertingunt etiam ad loca, per quæ fertur Rhenus. Vindelici verò & Norici exteriora montium tenent; magnâ ex parte. Soli Vindelici Bojis erant contermini, Aeni ripam, ut infra ostendam, tunc colentibus: Helvetiis etiam Rhæti, ad Rhæni ripas, antequam is Brigantino lacui immergatur. Idem auctor, lib. VII, de dicto lacu: Προσέστιον ἡ τῆς λίμνης, ἐπὶ ὄλγον μὲν οἱ Ῥαιτὶ, τῆς ἡ πλεόν οἱ ἑλκεῖος καὶ Οὐινδελικῶν. πάντες, τὸ πλεόν ἡ ἑλκεῖος καὶ Οὐινδελικῶν, οἱ καὶ σὺν ὀροπέδια. Ῥαιτὶ ἡ καὶ Νωρικῶν μέγιστα τῆς Ἀλπεῶν ὑπερβολῶν ἀνίσταται, καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὸ πλεόν, οἱ μὲν Ἑσπερίους ἀπὸ τοῦ ἑλκεῖος, οἱ ἡ Κάρνοισ, καὶ τῶν πρὸς τὴν Ἀκυλῆαν χωρῶν. hoc est: Lacum Rhæti exiguâ parte, plurimâ Helvetii & Vindelici attingunt. omnes, magis tamen reliquis Helvetii & Vindelici, montanas incolunt planities. Rhæti autem ac Norici ad Alpium usque summa adsurgunt, versusque Italiam vergunt; illi Insubribus, hi Carnis & locis circa Aquileiam contermini. Rhæti lacum Brigantium attingebant, quâ Rhenus incidit. reliquum ejus omne Vindelici, ad Alemannorum usque confinium, de quo Germaniæ lib. III, cap. IV, mihi pluribus dictum. lavam lacus ripam tenuere Helvetii. Porro Vindelici ὀροπέδια colebant, ad Danubium usque; Rhæti ipsas Alpium summitates ad Insubreis usque: Norici verò à Danubio ad Carnos usque; quorum fuit Aquileia. Hinc Plinius, lib. III, cap. XX: Noricis contermini Rhæti & Vindelici. Nempe hi ἐν τῶν ὀροπέδιοις, ad Danubium usque; illi in ipsis Alpibus. Hinc illud Paulli Diaconi, dicto lib. II, cap. XV: Inter hanc & Svarviam, hoc est, Alamannorum patriam, quæ versus septentrionem est posita, duæ provincia, id est, Rhætia prima & Rhætia secunda, inter Alpes consistunt, in quibus propriè Rhæti habitare noscuntur. nempe in ipsis Alpibus. aliàs falsissima hæc erit opinio, & error evidentissimus. Plinius, eodem libro, cap. XIX: Fertini, & Tridentini & Belunenses, Rhætica opida: Rhætorum & Euganeorum Verona. Ex his Fertinorum opidum nunc dicitur Feltre; Tridentinorum Trento; Belunensium, Cividad de
- 40 Belun, Ptolemæo Βελῆιον, Belunum. Idem Plinius, dicto cap. XX: Rhætorum Vennonetes Sarunetesq. ortus Rhæni amnis accolunt. Tacitus, in libro de Germaniâ; Rhenus Rhætiarum Alpium inaccesso ac præcipiti vertice ortus. Sed & in Antonini itinerario loca ad Danubium vergentia Vindeliciæ titulo subscribuntur.

Limites igitur VINDELICIS fuere, ab occidente Brigantinus lacus; quo ab Helvetiis submovebantur: ab septentrionibus; quâ Germani primùm Marcomanni, & Narisici, deinde, in Marcomannorum sineis transgressi, Galli Alemanni fuere contermini, Danubium flumen: ab oriente Aenus amnis: quo à Noricis disternabantur. At à meridie quibus sinibus à Rhætis fuerint distincti, perdifficile est dictu: quandoquidem non modò in opidis sed ne nationibus quidem enarrandis inter se consentiunt auctores; ut

50 mox videbimus.

Fuisse compluribus eorum nationes, testatur disertè Plinius, dicto lib. III, cap. XX. Iuxta Carnos, inquit, quondam Taurisci adpellati, nunc Norici: his contermini Rhæti & Vindelici. omnes in multas civitates divisi. Subjungit paullo post inscriptionem è trophæo Alpium: ubi hæc refert verba; Gentes Alpina devictæ: Triumpilini, Camuni, Vennonetes, Isarci, Breuni, Naunes, Focunates; Vindelicorum gentes IV; Consuanetes, Virucinates, Licates, Catenates. Ergo IV tantum fuere in universum Vindelicorum nationes? Cave credas. nam, ut Licates à Lico flumine, sic Isarci ab Isargo seu Isaro amne, qui vulgò nunc est Iser, nomen accepere. hujus verò fons etiam multo propinquior Danubio, quàm fons Lici; eoque argumento multo justius Vindelicorum censendus. Sed & Brennos & Genaunos (quorum hi corruptè

Plinio *Nannes* pro *Genannes*) Vindelicis adscribit Horatius, dictâ odâ XIV:

*Quem legis expertes Latina
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses. Milite nam tuo
Drusus Genannos, implacidum genus,
Breunosque veloces, & arceis
Alpibus impositas tremendis
Dejecit acer, plus vice simplici.
Major Neronum mox grave praelium
Commisit; immanisque Rhatos
Anspiciis repulit secundis.*

10

Verùm tamen ab hoc iterum dissentit Strabo, dicto lib. IV, his verbis: Οἱ δὲ Οὐίνδελικοὶ καὶ Ναννοὶ τῶν ἑσπερίων ποταμῶν κατὰ τοὺς ὄρους τῶν Βρευῶν καὶ Γενανῶν, ἤδη τῶν Ἰλλυριῶν. id est: *Vindelici & Norici exteriora Alpium tenent magnâ ex parte, cum Breunis & Genannis: quorum hi jam Illyrici sunt generis.* Sed pro Horatio iterum facit Ptolemæus in descriptione Vindelicæ, his verbis: Τῆς δὲ Οὐίνδελικίας τὰ μὲν ἀρκυκλώπεια κατὰ τοὺς ἑσπερίους ὄρους ἔχουσιν οὐκ ἔτι τῶν Λευῶν καὶ Κοισυάντων· εἴτε Βενλαῶν· εἴτε Βρευῶν· καὶ τῶν Δουκίων ποταμῶν Λικαίων. id est: *Vindelicia septemtrionalia incolunt Runicata. sub his Lenni, & Consuante: dein Benlauni: mox Breuni; & juxta Lyciam amnem Licatii.* Corrige heic Κοισυάντων in Κοισυάντων, *Consuanite.* sunt quidpe Plinii *Consuanetes.* & eidem Ptolemæo dicuntur eadem formatione Rhætorum populi Σουάντων· qui Plinio eodem capite sunt *Suanetes.* Corrige item Βενλαῶν in Γενανῶν· ut sunt apud Strabonem simul & Horatium: quorum etiam vitiatum vocabulum apud Plinium esse dixi *Nannes*, pro *Genannes*. Sed & ἑσπερίους Ptolemæi videntur esse Plinii *Virucimates*, quasi οὐρινκινάτων· ni fortè & in Plinio scribendi sint *Virunicates.* hæc quidpe incerta sunt. *Catenates* Plinii apud Strabonem, eodem loco, leguntur Κλαυινάτοι, in his verbis: Ἰσχυροτάτοι δὲ τῶν Οὐίνδελικῶν ἐστὶν Ἰσχυροὶ Λικαίων, καὶ Κλαυινάτοι, καὶ Οὐίννωες· τῶν δὲ αὐτῶν ἑσπερίους καὶ Κοισυάντους. id est: *Ferocissimi Vindelicorum habitati sunt Licatii & Clautinatii, Vennoneseque: Rhætorum Rucantii & Cotuantii.* Nec sanè facilè dixeris, utrùm è Strabone apud Plinium rectè legas *Clatenates*; an verò ex hoc apud Strabonem Κλαυινάτοι. Jam verò iterum contra Strabonem in Rhætis numerant 30 *Vennonese* Plinius ac Ptolemæus: quorum huic dicuntur οὐίννωες, illi *Vennonetes.* Idem Strabo, paullo antè: Ἰσχυροὶ δὲ Κώμα, πρὸς τὴν ἰσχυρὴν τῶν Ἀλπίων ἰσχυροῦς, τῶν δὲ αὐτῶν καὶ οὐίννωες, ἵπτι τῶν ἐπὶ κελυβῶν, τῶν δὲ Ἀγνῶν καὶ Τελεινῶν καὶ Στόνιοι. id est: *Supra Comum, quod ad Alpium radiceis situm, hinc Rhæti & Venones versus orientem, illinc Lepontii, Tridentini & Stoni colunt.* Ptolemæus: κατὰ τοὺς ὄρους τῶν ἑσπερίων ἀρκυκλώπεια Βελγῶν, καὶ ἰσχυρῶν Σουάντων καὶ Ἰγυσοῦν, καὶ ἡ μετὰ τὴν Καλέκων καὶ Οὐίννωες. id est: *Incolunt autem Rhætia septemtrionalia Brixantæ; australia Suanetæ & Riguscæ; media Calucones & Vinnonese.* Plinius, prædicto loco: *Rhætorum Vennonetes Sarunetesque ortus Rheni amnis accolunt: Lepontiorum qui Viberi vocantur, fontem Rho dani.* Et postea: *Rugusci, Suanetes, Calucones Brixontes, Lepontii Viberi, Nantuates, Seduni, Veragri.* Patet è Plinio atque Ptolemæo, Vennonese non perti- 40 nere ad Vindelicos. Alios jam hinc locat in Vindeliçia populos Strabo, eodem loco, his verbis: καὶ οἱ ἑσπερίους δὲ τῶν Οὐίνδελικῶν εἰσὶν, καὶ Βελγῶν καὶ οὐίννωες καὶ Καμπιδυνοῦν, καὶ ἡ τῶν Λικαίων ὡς περὶ ἀκρόπολιν Δαμασκία. id est: *Vindelicorum etiam sunt Estiones & Brigantii: opidaque eorum Brigantium & Campodunum, & Licatiorum veluti arx Damascia.*

Sed experiamur tandem, ecquid singulis Vindelicorum populos suas designare possimus sedeis. LICATES, sive LICATII, Licum amnem accoluere; teste Ptolemæo, suprâ citato. Vocabulum eorum vitiosè in Strabonis exemplaribus scribi judico per geminum τῶν Λικαίων, quum Plinio sint *Licates*, & Ptolemæo *Λικαίοι*: ut & apud ipsum Strabonem prædicti Κλαυινάτοι, qui Plinio *Catenates*; & eodem libro inter Belgas Ἀρεβάτοι, qui Plinio, Cæsari, aliisque *Atrebatæ*, Ptolemæo Ἀρεβάτοι. 50

Brigantium equidem opidum, quod hodiè vulgò est *Bregenz*, ad lacum quem Rhenus transit, Strabo facit Vindelicorum. at è diverso Ptolemæus, lib. II, Rhætis id tribuit, in horum descriptione; libro verò V III eorundem etiam facit caput. Verùm huic rarò aliàs tuta fides. heic autem eâ ratione id factum puto, quòd Rhætiam illam Romanis latius inter Rhenum & Aenum sumtam intellexerit; cujus univèrsæ princeps urbs *Brigantium*. Sic Plinius, lib. IX, cap. XVII: *Proxima est hâ mensa generis dumtaxat mustelarum: quæ (mirum dictu) inter Alpes quoque lacus Rhætia Brigantius amulas marinis generat.* Et Solinus, cap. XXI V: *Si Thracia è Gallia petenda; excipit ager Rhæticus, optimus & ferax, Brigantino lacu nobilis. inde Noricus.* Strabo, lib. VII, de eodem lacu: ἡ ἀκρόπολις ἐστὶν ἡ ἀκρόπολις ἡ αὐτῶν,

ῥαιπὶ, τὸ ἢ πλείον Εἰληθῆσι καὶ Οὐινδελικῶσι· id est: *Lacum Rheti exiguâ ex parte, plurimâ Helvetii ac Vindelici attingunt.* Si igitur *Brigantium* fuit *Vindelicorum*; certè *Rheti* perexiguâ parte lacum attigerunt: nempe à dicto opido *Bregenz*, seu amne cognomine, paullo ultra *Rheni* confluentem ad vicum usque *Roschach*, terminum inter *Rhetos* *Helvetiosque*. reliquum lacus orientale latus, ad limitem usque *Alemannorum*, *Vindelici* accolerunt. Atque hinc cognomentum etiam lacui *BRIGANTINO* quaesitum; quia *BRIGANTII* populi, ab opido *Brigantio* nuncupati, omne hoc litus tenuerunt, & proxima hinc montana ad opida usque *Ravenspurg*, *Schüslenried*, & *Pfullendorf*. Terminus igitur hac parte *Vindelicos* *Rhetosque* inter fuit praedictus amnis *Bregenz*.

10 Jam verò, quia *Licetiorum* fuit *Damasia*, & *Brigantiorum* *Brigantium*; *ESTIONUM* arbitror fuisse *Campodunum*: quod nomen etiam nunc retinet, vulgò *Kempten*; de quo plura potest dicentur. *Estionibus* igitur, mediis inter *Brigantios* atque *Licetios*, sedes tribuo in vallibus *Ilari* amnis.

Postremi *Vindeliciae*, jamque *Aenum* accolentes, fuere alienigena gens *BOJI*, in *Augusti* *Caesaris* principatu, quum à *Marcomannis*, *Marobodu* duce, ut *Germaniae* lib. III, capitibus III & XXX ostensum, *Bojohæmo* pellerentur, in has oras transgressi; quas in hanc usque diem clarissimo jam nomine obtinent, vulgò *Bojaren* sive *Bajaren*, & contra-ctè *Bairen*, Latine verò loquentibus *Bavari* dicti. Fallitur quidpe quamvehementissimè, doctissimus cetera *Boicarum* scriptor, *M. Velserus*; qui, quid iis factum, aut quò gentium

20 *Bojohæmo* pulsi concesserint, quum apud neminem veterum auctorum disciceret, non regione, sed regno ac dominatu eos pulsos interpretatur: ita, uti nihilo minus *Priscis* sedibus in *Bojohæmo* manserint. eaque ratione, quidquid ubique auctores de *Marcomannorum* rebus gestis narrant, ille in *Boicis* suis recenset, tamquam in parte semper fuerint & *Boji*.

quæ, ut falsa atque aliena, si demas, ingens operis pars peribit. In proximos, ut dixi, *Vindeliciae* agros, quos etiam nunc tenent, transisse, ostendit haud perinde obscure *Strabo*, in libris IV & V II. Verba ejus, lib. IV, quæ *Junio Silano C. Norbano* COS S., id est, sexto *Tiberii* imperatoris anno, tricesimo tertio anno postquam hæc regiones à Romanis devictæ, sese scripsisse, ipse ibidem testatur, hæc sunt: τὰ ἢ πρὸς τὴν μέσην Ἀλ-
πιων, καὶ τὰ ἄνω τῶν περὶ τὸν ῥαιπὶ καὶ Οὐινδελικῶν κατέχουσι, συνάπτορας Εἰληθῆσι καὶ Βοίοις.

30 Ἰπτικῶν) ἢ τοῖς ἐκείνων πεδίοις. id est: *Parteis* verò *Alpium*, quæ ortum solis prospiciunt, & item quæ ad meridiem conversa sunt, *Rheti* ac *Vindelici* tenent, *Helvetiis* atque *Bojis* finitimi; quorum campis imminet. *Helvetiis* erant contermini utriusque: at *Bojis* *Vindelici* tantum. Falluntur item ii, qui ex *Bojohæmo* pulsos *Bojos* in eas *Germaniae* parteis concessisse docent, quas nunc *Bavarorum* pars circa *Nabum* flumen in superiore *Palatinatu* tenent. *Tacitus* namque, in libro de *Germaniâ*, diligentissimus *Germaniae* populorum enarrator, acutissimusque censor, *Nariscos* heic collocat, ut *Germaniae* lib. III, cap. XXIX, ostensum: de *Bojis* verò nulla ei hoc situ mentio: quum tamen *Gothinos*, ultra *Bojohæmum* in orientem versus incolentes, è lingvâ *Gallos* esse arguat, & *Ofos* *Pannonios*. Fuisse eodem situ *Nariscos* *M. etiam Aurelii Antonini* imperio, patet ex *Julio Capitolino*; apud

40 quem hæc leguntur verba: *Gentes omnes, ab Illyrici limite usque in Galliam conspiraverant; ut Marcomanni, Narisci, Hermunduri.* Incoluisse tamen postea has *Nariscorum* sedes *Bojos* jam circa annum à nato cæli terrarumque Domino CCCCLXXIII, liquet ex *Jornande*: qui, *Gothorum* res sub *Leone Glycerioque* imperatoribus gestas enarrans, *Sveviam* finibus describit hujusmodi: *Danubium congelatum Theodemir Gothorum rex cernens, pedestrem ducit exercitum: emensoque Danubio, Svevis improvisus à tergo apparuit. nam regio illa Svevorum ab oriente Bajorios habet, ab occidente Francos, à meridie Burgundiones, à septentrione Thuringos.* *Svevos* heic cum intelligere, qui antea proprio nomine *Hermunduri* adpellabantur, *Germaniae* lib. III, cap. XXVIII, pluribus ostendi documentis. Errat heic jam iterum *Velserus*; qui *Bojos*, circa ea demum tempora à *Venedorum* parte *Czechis* *Bojo-*

50 hæmo pulsos, ad *Nariscos* abiisse censet. Fuisse *Justiniani* imperatoris tempestate *Bojos* in dictâ *Vindeliciae* parte, testatur haud ita obscure *Paul. Diaconus*, rer. *Langobard.* lib. I, cap. IV: *Et hæc quidem, inquit, mala intra Italiam tantum, usque ad sineis gentium Alemannorum & Bojoariorum, solis Romanis acciderunt. Inter hæc Justiniano principe vitâ decedente, Iustinus minor rempublicam apud Constantinopolim regendam suscepit.* Horum autem *Alemannorum* *Bojoariorumque* sineis ita *Eginhardus* in vitâ *Caroli Magni* designat: *Lechus fluvius Bajorios ab Alemannis dividit.* Nam & *Alemanni* jam ante *Justiniani* tempora ex *Germaniâ* partim in *Vindeliciam*, partim in *Helvetiam* transierant. Certum igitur est, *Bojoarios* *Nabum* accolentes è *Vindeliciâ* demum eò transmigrasse: in *Vindeliciam* autem jam inde ab *Augusti* *Caesaris* temporibus transisse. Ceterum apud *Diaconum*, lib. III, cap.

cap. xxx, hæc leguntur: *Noricorum provincia, quam Bojoariorum populus inhabitabat, habet ab oriente Pannoniam, ab occidente Svariam, à meridie Italiam, ab aquilonis verò parte Danubii fluenta.* Ex quibus colligere dabatur, Bojos Bojohæmo pulsos, non in Vindeliciam, sed in Noricum transisse; ni malum atq; imperitum harum partium geographum manifestò se proderet Paullus memoracione Svaviæ: quæ certè numquàm ad Aenum, Noricorum terminum, pertinuit. Norici igitur vocabulo ille Vindeliciam quoque accensuit, in quâ nunc *Bavaria*, Sveviæ contermina. Verùm **BOJORUM** ex Bojohæmo sub Augusto Cæsare in Vindeliciam commigrationem hætenus adseruisse sufficiat. Nomen eorum postea in Vindeliçia variè ab inferioris sæculi scriptoribus formatum fuit: quibus passim dicuntur **BOJOARII**, **BOJOVARI**, **BAJOARTI**, **BAJOVARI**, **BAJUARI**, **BAJOBARI**, **BAIBARI**, **BAIVARI**, & postremùm **BAVARI**; ex quo quibusdam nugandi occasio arrepta, nomen hoc ex *Bojis* & *Avariis* esse compositum.

Reliquorum populorum, *Consuanetum*, *Catenatum*, *Virucinatium*, & aliorum, quos supra enumeravi, nomina nullis certis sitibus adsignari possunt: adeò nulla eorum extant indicia, vel vestigia; & nugari in incertis non libet. Terminum tamen Vindeliçie fuisse cenfeo ab meridie, primùm supra dictum amnem *Bregen*; hinc montium jugum, quod inter *Lichum* & *Aenum* ad *Isari* usque fonteis & opidum *Innespruck* protenditur.

CAPUT IV.

De opidis VINDELICIE.

20

VINDELICIE situ, finibus, ac populis explicatis, proxima sit cura, opida ejus indicare. In his primum locum jure mereatur id, quod jam ab initio caput gentis fuit, postea verò, quum in provinciam Romanorum redigeretur ipsa terra Vindeliçia, coloniæ Romanæ nomen ac dignitatem adeptum est. De hoc ita Tacitus, in libro de Germaniâ: *Propior Hermundurorum civitas: fida Romanis; eoque solis Germanorum non in ripâ Danubii commercium, sed penitus, atque in splendidissimâ Rhatie provinciæ coloniâ.* Unam solam fuisse coloniã, satis apertè testatur, dum nomen ejus nullum proprium indicat. Ptolemæo, qui proximus à Tacito geographica sua nobis reliquit, Vindeliçie recensetur urbs *Αὐγῦστὴ Οὐινδελικῶν*, **AUGUSTA VINDELICORUM**. quod 30 vocabulum *Augustæ* nullis opidis nisi coloniis fuisse tributum, vel pueri in scholis noverint. Hæc igitur illa Taciti *splendidissima Rhatie provinciæ coloniâ*. Esse eam, quæ nunc inter splendidissimas magnificentissimasque Germaniæ urbeis vulgò vocatur *Augßburg*, ipsum nomen disertè indicat. Sic *Augusta Rauricorum* apud Rheni lævam ripam, vi millibus passuum supra *Basiliam*, vulgò nunc dicitur vicus *Augß*. Sed & situm illius haud obscurè Tacitus monstrat. qui erat *non in ripâ Danubii, sed penitus*, id est, intus in provinciâ. Et huc itineraria, quæ mox producã, cuncta conveniunt. Ceterò in capita gentium devictarum deduxisse Romanos coloniã, cuius historias eorum legenti dispicere facilimum est. Sic *Augusta Taurinorum*, *Augusta Prætoria*, *Augusta Rauracorum*, *Augusta Treverorum*, *Augusta Sueffonum*, *Augusta Veromanduorum*, & aliæ coloniæ, suæ quæque gentis jam 40 antea fuere capita. Ad eundem igitur modum haud dubiè & *Vindelicorum Augustæ* suæ gentis, etiam ante coloniã deductã, fuit caput. Vellerus, postquam multum circa primam hujus urbis originem nequidquã laboravit, tandem in hæc verba concludit: *Locus, in latissimâ planitie clementer editus, prope Vindonis & Lyci confluviũ, Danubio ad commoditates vicinus, nec expositus nimia propinquitate ad pericula Germanicarum incurfionum, Vindeliçie meditullio.* nomen *Augustæ* inditum; *Vindelicorum cognomen additum, differentiã aliarum urbium, quæ eodem nomine adpellatæ.* Dubia mehercules & ambigua sententia; ubi nescias, opidum jam antea existisse, an tunc demùm à Romanis conditum intellexerit. quamquã in præcedentibus doceat, Romanos etiam nova nonnumquã deducendis coloniis opida excitasse. Quam mentem de Vindelicorum Augustâ si habue- 50 rit, errasse eum, vehementer ego vereor. quidpe, præter rationem modò allatam, Strabonis quoque verba ex lib. iv supra citavi ista: *Καὶ οἱ Ἑπίωνες ἢ τῶν Οὐινδελικῶν εἰσι, & Βεργάσιοι: καὶ πάλαι αὐτῶν Βεργάσιον, καὶ Καμποδῦνον, καὶ ἡ τῶν Λικαλίων ὡς πρὸς τὴν Δαμασίαν.* id est: *Vindelicorum sunt etiam Epiones, & Brigantii: opidaque eorum Brigantium & Campodunum; & Licatiorum veluti arx Damasia.* **DAMASIA** igitur procul dubiò Vindelicorum Licatiorum caput. idque Augustæ ad Licum amnem germanum genuinumq; nomen, antequã coloniã devictis Vindeliçis Augusti auspiciis eò deducta fuit. Huc accedit, quòd aliàs Strabo Augustæ nullam facit mentionem: quæ, ut præcipua jam ejus ætate & clarissima totius Vindeliçie urbs, nullo pacto erat silentio transmittenda. nec *Damasiã* ullus alius auctor memorat: scilicet,

scilicet, quia vocabulum id in Augustæ nomen abivit. Tacitus, annal. lib. XII: *Silurum gens non atrocitate, non clementiâ mutabatur, quin bellum exerceret, castrisque legionum pre-menda foret. Id quò promptius veniret, colonia Camalodunum validâ veteranorum manu deducitur in agros captivos; subsidium adversus rebelles, & imbuendis sociis ad officia legum.* Ea causa ubique coloniarum Romanarum. De Licatiis autem ita idem Strabo: Ἰννομώτατοι ἦ τῶν Οὐινδελικῶν ἐξήταστοί τε Δικῆτοι καὶ Κλαυδῆταιοι. id est: *Ferocissimi Vindelicorum habiti sunt Licatii & Clautinatii.* Tanta igitur Augustæ Vindelicorum monstrari potest antiquitas; tanta antiquis etiam temporibus celebritas. ad quod dignitatis fastigium non nisi longin-
 10 quioris temporis progressu evehi potuit, in gente barbarâ, ac liberâ; cui nulli impetus ad integra opida de subito erigendum.

Porro opida in itinere ab *Arbore felice*, Helvetiorum opido (*Arbon* nunc est vulgari vocabulo, apud lacum Brigantium) ad *Augustam Vindelicorum*, notantur ista in tabulâ & Antonini itinerario:

Tabula;	Antoninus;	Antoninus;	Antoninus;
<i>Arbor felix</i>	<i>Arbore felice</i>		<i>Arbore felice</i>
<i>Brigantio</i> x.	<i>Brigantia</i> xx.	<i>Brigantia</i>	<i>Brigantia</i> xx.
<i>Ad Renum</i> viiij.			
<i>Vemania</i> xv.	<i>Vermania</i> xxiii.	<i>Vermanie</i> xxiii.	<i>Vermania</i> xxiii.
<i>Viacæ</i> xxiii.			
20	<i>Campoduno</i> xvi.	<i>Campoduno</i> xv.	<i>Campoduno</i> xv.
	<i>Rostro Nemavia</i> xxxii.	<i>Rostro Nemavia</i> xxxiii.	
			<i>Celio monte</i> xiiii.
			<i>Guntia</i> xvi.
<i>Augusta Vindelicorum</i> xx.	<i>Aug. Vindelicorum</i> xxv.	<i>Aug. Vindelicorum</i> xxxvii.	<i>Aug. Vindelicorum</i> xxii.

BRIGANTIUM esse nunc *Bregenz*, ad caput lacus Brigantini, cui nomen inde quæsi-
 tum, cum vocabulum, tum itineris tractus & intervallum maximè indicant: quorum hoc
 Antoninus ab *Arbore felice* Brigantium usque utroque in itinere facit xx millium pas-
 30 suum; tabula verò XIX. Certum igitur ex his sit documentis, ordinem in tabulâ à libra-
 rio esse turbatum: ubi sic antea erat scriptum:

Arbor felix
Ad Renum viiij.
Brigantio x.

Rhenus equidem ab *Arbore felice* duobus haud ampliùs abest millibus passuum. at ex
 notatis tabulæ numeris ego colligo, Rheni hoc in itinere trajectum fuisse commodissimo
 itineris ductu ad vicum *Rhineck*, vel paullo supra.

CAMPODUNUM Antonini Strabo quoque, dicto lib. iv, Græcè per litteram ω
 scripsit $\kappa\alpha\mu\pi\delta\upsilon\nu\omega\nu$. at magis genuinum ejus loci nomen est apud Ptolemæum per β , $\kappa\alpha\mu$ -
 40 $\beta\acute{o}\delta\upsilon\nu\omega\nu$. & in tabulâ CAMBODUNUM, in Notitiâ imperii CAMBIDUNUM. quæ-
 situm namque id è fluminis, cui adpositum, vocabulo *Kamb*. Id opidum hodiè vulgari
 vocabulo dicitur *Kämbten*, sive *Kämpfen*.

Inter *Campodunum* & *Brigantium* habet Antoninus, tribus in itineribus, locum, cui
 nomen *VEMANIA*, & corruptè *Vermania*: nam tabulæ etiam est *Vermania*, & Notitiæ
 imperii *VIMANIA*. In tabulâ post *Vermaniam* sequitur protinus *VIACA*. Hodiè in-
 ter *Bregenz* & *Kämpfen* sunt loci *Wangen* & *VVageck*. quorum hic haud dubiè est *Viacæ*,
 ille verò *Vermania*. Numeri in itinerariis ferè ubique corrupti sunt. Antoninus ubique ha-
 bet inter *Brigantium* & *Vermaniam* xxiv millia passuum: hinc verò *Campodunum* xv, duobus
 in itineribus, & in tertio xvi. totidem circiter hodiè numerantur inter *Bregenz* & *VVan-*
 50 *gen*. Unde perspicitur, apud Antoninum etiam inter *Brigantium* & *Vermaniam* per scripta
 fuisse xvi; vel xv, ut rectè eo intervallo habet tabula. A *VVangen* numerantur ad *Kämpfen*
 adposita inter *Brigantium* & *Vermaniam*, ipsum scripsisse inter *Vermaniam* & *Campodunum*.
 Tabulæ exscriptor eundem numerum quum hoc itinere signatum videret, xxiii inde
 imperitè fecit inter *Vermaniam* & *Viacam*: quum sint inter *VVangen* & *VVageck* xvii circi-
 ter tantum. nisi fortè in archetypo fuerint millia xviii: quæ ille corruptè in xxiii. De
 reliquo, apud Ptolemæum hæc leguntur: πρὸς τὴν πύλιν καὶ πάλιν τῆς ῥῆνης πρὸς τὴν ταξγατίαν,
 Βεργανίαν. καὶ τὴν πύλιν οὐκ ἐστὶν. id est: *Ad Rheni fluminis caput est Taxgetium, Brigantium.*
 post has verò *Vicus*. TAXGÆTIUM ex positione apud Rheni fontem interpretor ho-
 diè opidulum *Tavesch*. ab hoc versùs septentriones descenditur ad opidum *Bregenz*,
 quòd si recto ordine perrexit Ptolemæus porro versùs septentriones; *Vicus* certè nul-
 60 lus

lus alius erit locus quàm *Viaca* tabulæ. ac fortè apud Ptolemæum scriptum fuit *Oviac*,
VIA CUS. Graduum adnotationes in eo auctore nihil attinet observare. in his quidpe
 plerumque falsus deprehenditur.

Porro Antonino inter *Cambodunum* & *Augustam Vindelicum* referuntur *CELIUS MONS*,
 & *GUNTIA*. *Celium montem* esse vicum nunc *Kelmüntz*, haud procul Ilaro flumine &
 opido *Münchrot*, cum tractus itineris, quod paullum heic lævorsum declinat, tum multo
 maximè nomen ipsum testatur. Id nomen loci Notitiæ imperii est *COELIUS*, sine
montis adjectione. *Guntiam* interpretatur Rhenanus opidum *Guntzburg* ad Guntia am- 10
 nis ac Danubii confluentis. Verùm magis placet opinio Velferi, qui *Guntberg* interpre-
 tatur, ad fontem Guntia. Illud quidpe longius extra viam Camboduno Augustam ver-
 sùs distitum; & nimis prope habet opidum *Knüringen*, quod tabulæ esse *Grinarionem*, in-
 frà ostendetur. cujus propinquitas tanta, uti haud facillè crediderim, fuisse & Guntio-
 burgium tunc locum celebrem. Apud Antoninum millia passuum numerantur à Cam-
 poduno Celium montem usque XIV; hinc verò Guntiam XVI: at à *Kämpten* & *Kelmüntz*
 sunt XXX: hinc verò ad *Guntzburg* XXV. Nullo igitur modo Antonini *Guntzia* intelligenda
 est *Guntzburg*. Numeri quum suis locis manserint, tamen nomina à malè curioso librario
 transposita sunt. etenim à *Kämpten* ad *Guntzbrug* millia sunt XIV: & hinc ad *Kelmüntz* XVI:
 hinc denique Augustam XXXIX. Hujus *Guntia* Notitia etiam meminit imperii.

At *Guntioburgii* quoque antiquitatem ex veterum monumentis ostendi posse reor.
 Eumenii, in panegyrico, Constantio Cæsari dicto, hæc leguntur verba: *Captus rex fera-* 20
cissima nationis inter ipsas, quas moliebatur, insidias; & à ponte Rheni usque ad Danubii transi-
tum Contientem devastata atque exhausta penitus Almania. Heic sive ipse sic scripserit Eu-
 menius, sive librariorum postea incuriâ *G* in *C* fuerit vitiatum, locus certè nullus alius
 est, quàm qui nunc ad Guntia confluentem dicitur Guntioburgium: ubi etiam nunc
 ponte transitur Danubius.

ROSTRUM NEMAVIÆ cum doctissimo Simlero interpretor ex regionis tractu
 celeberrimum nunc opidum *Memmingen*. à quo Cambodunum usque millia sunt XXXII;
 Augustam verò XXXVII circiter. Unum igitur X apud Antoninum inter Cambodunum
 & Nemaviam abundat.

Aliud iter per Vindeliciam ab Augustâ Vindelicum versùs Italiam est hujusmodi: 30

Tabula;	Antoninus;				
<i>Augusta Vindelicum.</i>	<i>Augusta Vindelicum</i>				
<i>Ad Novas</i>					
<i>Avodiaco</i>	<i>Abuzaco</i> XXXVI.		Antoninus;		
<i>Coveliacas</i>					
<i>Tarteno</i> XX.	<i>Parthano</i> XXX.		<i>Parthano</i>		Antoninus;
<i>Scarbia</i> XI.					
<i>Vetonina</i> XVIII.	<i>Veldidena</i> XXX.		<i>Veldidena</i> XXIII.		<i>Veldidena</i>
<i>Matrejo</i> XVIII.					
<i>Vipiteno</i> XX.	<i>Vipiteno</i> XXXVI.				<i>Vipiteno</i> XXXVI. 40
<i>Sublavione</i> XXXV.	<i>Sublavione</i> XXXII.				
<i>Ponte Drusi</i> XIII.	<i>Endide</i> XXIII.				
<i>Tridente</i> XL	<i>Tridente</i> XXI.				

Loco *Ad Novas* quia intervalli numerus non adpositus, haud facillè verus situs investiga-
 ri poterit. *Abuzaco* Antonini idem est locus, qui *Avodiaco* tabulæ. & hic idem, qui
 eidem tabulæ scribitur *Abodiaco*, alio in itinere. quod tale est:

<i>Augusta Vindelicum</i>	
<i>Rapis</i>	XVIII.
<i>Navore</i>	XXIII.
<i>Camboduno</i>	XVIII.
<i>Efcone</i>	XX.
<i>Abodiaco</i>	XVIII.

In hoc itinere, an *Navore* idem sit locus, qui supra dicitur *Ad Novas*, haud facillè dixe-
 rim. in eadem sanè regionem iter ad *Abodiaco* tendit. Nec quidquam de *Rapis* liquet.

ESCONEM nullum alium esse locum, quàm qui ad Lichum amnem vulgò hodiè
 vocatur *Scong*, ipsum nomen clarè indicat. Ab hoc ad Cambodunum millia circiter
 sunt passuum XXIV.

ABODIACUM, sive, ut Ptolemæo scribitur, *ΑΒΟΔΙΑΝΟΥ*, *ABODIACUM*, omnes ferè

ferè viri docti, qui de eo scripserunt, hodiè volunt esse opidum *Füessen* eodem Licho adpositum, XIV millibus passuum supra Esconem, XVII millibus à Camboduno distitum. quorum sententiæ lubentissimus ego subscripserim: namque *Veldidena*, quæ viatiato vocabulo in tabulâ *Vetonina*, extra controversiam hodiè est *VVilten*, ad Aeni Utique confluentis, III circiter millibus supra opidum *Innespruck*. Per hoc autem simulque per opidum *Füessen* iter agitur Augustâ Vindelicorum Tridentum versûs.

Jam verò inter *Füessen* & *VVilten* seu *Innespruck* loci sunt *Kochel* & *Partenkirch*. quorum ille haud dubiè *COVELIACÆ* tabulæ; hic verò Antonini *PARTHANUM*: quod corruptum in tabulâ *Tarteno*, pro *PARTENO*. quamquàm nullum horum verum genuinumque loci nomen putaverim. rectiùs sanè in Notitiâ imperii *PARRADUNUM*. ex quo etiam apud Ptolemæum pro *καρράδωνον* pono *παρράδωνον*. & facilis librario lapsus ex π in κ .

Inter *Parradunum* igitur & *Veldidenam* *SCARBIA* ex intervallis & itineris actu fuerit circa locum, cui nomen *Mittennwald*. ad quem à *Parraduno* XI sunt millia; & porrò *Veldidenam* usque XIX.

Reliqua ejusdem itineris *Matreium*, *Vipitenum*, *Sublabio*, *Pons Drusi*, qui Ptolemæo *Drusomagus*, & *Tridentum*; jam extra Vindeliciæ nostræ limiteis posita, Rhætorum quia fuere loca, nihil ad præsentem commentationem pertinere puto.

De cetero, iter tabulæ ab Augustâ Vindelicorum per Esconem, Abudiacum usque, 20 jam antea ostensum est. Pergit hinc ita:

Tabulæ;	Antoninus;	Antoninus;	Antoninus;	Antoninus;
	<i>Veldidena</i>			
<i>Abodiaco</i>	<i>Parthano</i>	XXIII.	<i>Aug. Vindelicum</i>	<i>Aug. Vindelicum</i>
<i>Vrusa</i> XIII.	<i>Ad pontes Tessenios</i> XX.			
<i>Bratananio</i> XII.	<i>Ambre</i>	XL.	<i>Ambre</i> XXXVII.	<i>Ambre</i> XXVII.
<i>Isunisca</i> XII.	<i>Isinisco</i>	XXXII.	<i>Isinisca</i> XXXII.	<i>Isinisca</i> XXII.
<i>Ad Enum</i> XX.	<i>Ponte Aeni</i>	XX.	<i>Ponte Aeni</i> XX.	<i>Ponte Aeni</i> XX.
<i>Bedaio</i> XIII.	<i>Bidaio</i>	XVIII.	<i>Bidaio</i> XVIII.	<i>Bidaio</i> XVIIII.
30 <i>Artobrige</i> XVI.				
<i>Iovavo</i> XVI.	<i>Iovavi</i>	XXXIII.	<i>Iovavi</i> XXXII.	<i>Iovavi</i> XXXVI.

Iovavum esse nunc celebre opidum *Salzburg*, postea firmissimis monstrabitur documentis. Huc ab Augustâ rectissimâ viâ agitur iter per nobile nunc opidum *Monachium*, Isaro flumini impositum. Quo argumento, satis valido, *ISINISCA* sive *ISUNISCA* nulla alia est, quàm dictum opidum *Monachium*. nam ab flumine nomen ei quæsitum quasi *ISARISCA*, nemo dubitare potest. Ac fortè caput fuit *Isarcorum*; quos valleis Isari incoluisse supra docui.

Nec *AMBRAM* ignorari potest; quando medio fermè itinere inter Augustam & 40 *Monachium* occurrit fluvius *Amber*. ad quem locum *Pruck an der Amber*, ex adverso opidi *Fürstenfeld*, interpretor *Ambram*. nisi fortè sine aliquo opido vel vico nudum fluvium *AMBRAM* & trajectum ejus heic intellexerit Antoninus. Numeri ubique corrupti sunt. quidpe millia sunt inter Augustam & *Ambram* haud amplius XXII. inter hunc & *Monachium* XVII.

Porrò à *Monachio* *Salisburgium* versûs rectissimâ viâ transitur Aenus amnis apud opidum *Alten Hohenaw*. quod ego interpretor tabulæ locum *AD AENUM*: (nam puto *A* interiisse:) qui Antonino est *PONS AENI*; & Notitiæ imperii *PONS OENI*. Ubique numeri millium corrupti: quibus tertium adscribendum est X. Locus cui vocabulum *Bedaio*, sive *Bidaio*, jam extra Vindeliciam in Norico fuit. de eo igitur postea dicitur.

50 Inter *Partenkirch* & *Fürstenfeld* XLII haud amplius sunt millia passuum. unde adparet, numeros apud Antoninum inter *Partanum* & *Ambram* esse viatiatos. Mihi *PONTES TESSENI* fuerint vicus hodiè apud lacum *Ambram*, vulgari vocabulo *Tiessen* dictus. quin *Tessenios* fuisse ab Antonino scriptum, quod postmodò corruptum in *Tessenios*, facile suspicet. Nimis audaciter & confidenter *Aventinus*, qui, uti opidum Isaro adpositum *Schöfelern* inde fingeret, corrumpere haud dubitavit dictum vocabulum in *Scaphonios*.

De *Vrusa* tabulæ & *Bratananio* nihil liquet.

De cetero iter per Danubii ripam à *Samuloceni* ad *Aeni* usque confluentem signatur in tabulâ hoc modo:

Samulo-

<i>Samulocenis</i>		
<i>Grinarione</i>	XXII.	
<i>Clarena</i>	
<i>Ad Lunam</i>	XXII.	
<i>Aquileia</i>	XX.	
<i>Opic</i>	XVIII.	
<i>Septemiaci</i>	VII.	
<i>Losodica</i>	VII.	
<i>Medianis</i>	XI.	
<i>Iciniaco</i>	VI. II.	10
<i>Biricianis</i>	VII.	
<i>Vetonianis</i>	XVIII.	
<i>Germanico</i>	XII.	
<i>Celenso</i>	VIII.	Antoninus:
<i>Arufena</i>	III.	<i>Abusina</i>
<i>Regino</i>	XXII:	<i>Regio</i> XX.
		<i>Augustis</i> XXIII.
<i>Servioduro</i>	XVIII.	
<i>Petrensibus</i>	XXVI.	<i>Quintianis</i> XX.
<i>Castellum</i>	XVIII.	<i>Bolodero</i> XXIII.
<i>Bolodurum</i>	

Samulocenis Ptolemæo dici *Alcimoënnim*, esseque hodiè *Vlm*; Germaniæ lib. III, cap. IV, docui. Ab hoc opido XVII millia passuum versùs orientem est opidum *Gnüringen*, medio situ inter *Guntiam* & *Mindelum* amneis. quod ex situ, haud procul Danubii ripâ, item ex itineris tractu, & multo maximè ex vocabuli similitudine, sine controversiâ est *GRINARIO* tabulæ. in quâ V in X corruptum esse patet.

Inde *CLARENNA* nunc dicitur opidum *Rain*, prope *Lichi* confluentem.

Hinc à *Clarennâ* duùm diversorum itinerum vocabula ab imperito ac malè curioso tabulæ exscriptore confusa esse puto. nam *BURICIANA* & *VETONIANA* ex 30 itineris tractu, situ in ripâ, similitudine nominum, & intervallo XVI II millium, haud dubiè nunc sunt *Burchaim* & *Winten*. & inter hoc etiam atque *Abensperg* millia sunt XXIV; ut tabula habet inter *Vetoniana* & *Arufenam*; quæ correctiùs Antonino & Notitiæ imperii dicitur *ABUSINA*: ex quâ voce in tabulâ scribo *ABUSENA*. Nomen traxit ab amne, vulgò *Abens* dicto; cui adposita. quem & ipsum rectè dixeris Latino ore *Abusenam*, vel *Abusenam*; & *Abusinam*, vel *Abusinum*.

Inter *Vetoniana* & *Abusenam* *GERMANICUS*, haud dubiè vicus, ex situ & XII millium intervallo est opidulum *Foburg*, ad Danubii ripam, in insulâ, quam os *Ilmii* fluminis efficit, situm; quod ponte ulteriori, id est, Germanicæ ripæ adnexum. unde fortè nomen ei quondam quæsitum.

Post IX hinc millia passuum, ut habet tabula, *CELEUSUM* erit opidum nunc ad *Abusini* confluentem *Neustat*, III circiter millibus ab opido *Abensberg* distitum.

Tabulæ *REGINUM* Notitiæ imperii dicitur *CASTRAREGINA*. unde certum fit, vitiatum esse vocabulum apud Antoninum *Regio*. Esse hodiè celebre opidum *Regenspurg*, contra confluentem *Regini* amnis, qui vulgò *Regen*, positum, nemini dubitare fas est; quando situs in Danubii ripâ, maximè verò nomen convenit. Fuisse jam tunc clarum atque illustre, ex eo perspicitur, quòd tabula primariæ urbis figurâ depictum habet. Non tamen credo illis, qui id coloniam *Augusti Tiberii* faciunt, ex nescio quo nummo, cujus inscriptio sit talis: *COL. TIBERIA. AUGUSTA.* cui adjiciunt auctoritatem diplomatis Leonis III pontificis, an. *IOCCXCVIII* perscripti; in quo hæc leguntur verba: *In- 50*
ta muros Tiburniæ civitatis, quæ à Tiberio Cesare Augusto adificata est; quæ modo vulgò appellata est Reginaspurch. Sed quid non barbara istius sæculi ignorantia & monachalis securitas, somniavit, prælicenterque finxit? quâ grammaticæ disciplinæ ratione à Tiberii nomine urbs dici potuit Tiburnia? quod vocabulum Tibur Italiæ opidum, haud procul Româ situm, maximè redolet. Multo ego malo gravissimo auctori C. Tacito credere; qui suo ævo sub Trajani imperii initium, quo Germaniam descripsit, unam agnoscit, ut supra ostensum, totius Rhætiæ coloniam, *Augustam Vindelicorum*. Quòd si alia præter hanc fuisset, nec Ptolemæum, nec Antoninum, nec auctorem tabulæ, nec Notitiam imperii latere potuisset: apud quos omneis altissimum ejus rei silentium; quum tamen ubique

ubique tabulæ nominentur *Augusta colonia*. Rectius igitur ac tutius istum nummum alio traxeris. & verba hæc sunt ex Græcâ Nicephori Callisti historiâ, lib. 1, cap. xvii, Latine versa: *Opus quoque ejus est Iudæa celebris urbs Tiberias & qua in Thraciâ est Tiberia.*

Porro quod CASTELLUM tabulæ dicitur, ex situ & itineris tractu, item ex intervallo, quod LXXIII est millium à Regino, haud dubiè nobilis nunc est urbs *Passaw* ad Aeni confluentem lavâ oris ripâ situm. Idem locus Notitiæ imperii procul dubio est *BATAVA*, in his verbis: *Prefectus ala Flavia Retorum, Quintanis. Tribunus cohortis Norvæ Batavorum, Batavis. Tribunus cohortis Tertiæ Brittonum, Abusina.* Atque hinc ipse locus è *Batavorum* nomine dictus CASTRA BATAVA: & cognomine tantum *BATAVA*. quod
10 Germani postea suâ lingvâ fecere *Bettaw*: & tandem aliâ dialecto, quâ superiores inferiorum *t* mutant in *s*, *Passaw*. Agnosco heic errorem satis turpem, per quem in Germaniâ lib. 1, cap. vii, adserui *Passavium* esse *Bojodurum*, à Bojorum transitu sic dictum, quia hodièque transitum vocamus *ein pass*. *Bojodurum* nunc esse *Initat*, ex adverso *Passavii* in dextrâ Aeni ripâ situm, postea in Norico certis probabo documentis.

De cetero *SERVIODURUM*, ex situ in Danubii ripâ, millium intervallo, & nominis insuper quâdam similitudine, deprehenditur nunc esse opidum *Straubing*.

PETRENSIA item ex positu ad Danubium, & millium intervallis, conjicio esse nunc opidum *Oosterhoven*.

Loca igitur illa suprâ recitata, *Ad Lunam, Aquileja, Opia, Septemiacum, Losodia, Mediana,*
20 *Iciniacum*, alio in itinere, quod medium fuit inter modò explicatum & illud ab Augustâ *Juvavium* versûs, fuisse censeo. Nec tamen, quo situ singula fuerint, quidquam liquet.

QUINTIANA, subintellige CASTRA, quæ Notitiæ imperii vocantur *QUINTANA*, haud dubiè nunc sunt *Kintzen*, vicus infra opidum *Oosterhoven*; quando & situs haud procul Danubio & nomen integrè respondent. nec numerus millium perinde abhorret: sunt quidpe circiter *xix*.

AUGUSTA Antonini sive ut Notitia habet imperii, *AUGUSTANA*, intellige CASTRA, quidam volunt esse hodiè vicum *Gaisling*, *xi* millia passuum infra Reginum, haud procul Danubio situm. quibus ego reclamare nolim; quando situs & nomen haud malè congruunt. nam millium numeris non semper fidem esse habendam, jam dudum patuit.

30 Loca porro inter *Abusinam* & *Augustam* *Vindelicum* notantur apud Antoninum ista:

<i>Abusina</i>	
<i>Vallato</i>	XVIII.
<i>Summontorio</i>	XV.
<i>Augusta Vindelicum</i>	XX.

Numerus *LIV* millium satis benè convenit intervallo inter *Augustburg* & *Abensperg*. *VALLATUM* igitur colligo fuisse supra opidum *Gaisfeld*, *Ilmio* amni adpositum: *SUMMONTORIUM* verò, sive, ut Notitiæ imperii scribitur, *SUBMONTORIUM*, supra opidum *Hohenmart*.

40 De *Prolemæi Bragodoro, Dracuinâ, & Vianâ*, quæ loca illi apud superiorem Danubii ripam ponuntur, nihil liquet. Ejusdem *Phœviana*, *PHÆNIANA*, eundem locum censeo esse, qui Notitiæ imperii plurali numero est *PINIANA*. At de situ ejus nihil liquet.

Ejusdem Notitiæ *FEBIANA castra*, cum *Rhenano* interpretor *Babenhansen*, ad *Guntiam* amnem.

Atque hæcenus loca *Vindeliciæ*, quorum situs investigari potuit, explicata sunt. nunc transmissio Aeno flumine *Noricum* quoque lustretur.

CAP. V.

De NORICO.

50 **O**mne *Noricum* sub unius quondam fuisse regis imperio, ex *Svetonio* maximè patet. is quidpe in *Tiberio Perseverantia*, inquit, *grande pretium tulit, toto Illyrico, quod inter Italiam regnum, Noricum & Thraciam & Macedoniam, interq; Danubium flumen & sinum maris Adriatici patet, perdomito & in ditionem redacto.* Hinc etiam illud *Julii Cæsaris*, belli *Gall* comment. 1: *Dua fuerunt Ariovisti uxores; una Sueva natione, quam domo secum adduxerat; altera Norica, regis Vocionis soror; quam in Gallia duxerat, à fratre missam.* Et item istud, belli civilis comment. 1: *Equitesque ad eum venerunt à rege Norico circiter ccc.* *NORICORUM* etiam, ut *Vindelicum*, compluris fuisse populos testem suprâ citavimus *Plinium*. cujus verba, lib. 111, cap. xx, hæc sunt: *Iuxta Carnos, quondam*

Taurisci adpellati, nunc Norici: his contermini Rheti & Vindelici. omnes in multas civitates divisi. Quæ fuerint Noricorum civitates, seu populi, nemo recenset, præter Ptolemæum. cui sunt Σεσάκες, Α'λαυοί, Α'μβιδράνοι, Α'μβιδρανοί, Α'μβιδρανοί, Sevaces, Alauni, Ambifontii, Ambidrani, Ambilici; & qui proprie ei dicuntur Νορικῶν, Norici. Verum his certi situs assignari nequeunt. Nec termini quidem univervo Norico circumscribi possint, nisi internis ejus, id est, opidis, investigatis. hoc igitur primo loco agatur.

Loca antiqui Norici, veteribus memorata auctoribus, explicaturus, commodum judicavi, primo loco Danubii ripam persequi, incipiendo à notioribus certioribusque. Iter igitur heic tabulæ & Antonini itinerariis notatur hujusmodi:

Tabulæ;	Antonini;	10
Brigantio	Bregitione, leg. 1 Adjut.	
↓	Ad muros & Statuas, in medio	
Arrabo fl. xxx.	ad Robona	xxx.
Stai luo XII.	Quadratis	
Ad Flexum XIII.	Flexo	xx.
Gerulatis XVI.	Gerulata	
Carnunto XIII.	Carnunto, leg. XIII. g. g.	xxx.
Aequinoctio XIII.	Aequinoctio & Alanova, in medio.	
nillagat III.	↓	
Vindobona X.	Vindebona, leg. X. gem.	xxviii.
Citium VI.	Commagenis	xxx.
Comagenis VII.	Cecio	xxx.
Piro torto VIII.	↓	
Trigifamo VIII.	↓	
Nomare XVI.	↓	
Arelate VII.	Arlape	xx.
Ad ponte ises VIII.	↓	
Elegio xxiii.	Laco felicis	xxii.
Blaboriaco xiii.	Lauriaco	xxv.
Marinianio		
Bolodurum		
		Antonini;
		Scarabantia
		Moteno
		xii.
		Vindomona
		xxv.
		20
		Comagenis
		xxiii.
		Cetio
		xxiii.
		Arlape
		xxii.
		Laco felice
		xxvi.
		Lauriaco
		xx.
		30

Heic quæ Norici fuerunt agri, quo commodius certioribusque documentis ostendantur, primum Pannoniæ loca, Norico proxima, explicanda erunt.

ARRABO Fluvius extra controversiam est is, qui, vulgari nunc vocabulo Rabe, Danubio miscetur apud opidum ejusdem nominis. vocabulum id fluvii vitiatum legitur quatuor locis apud Ptolemæum: in descriptione Germaniæ ἡ Ναρβῶν in Pannoniâ superiore, ἡ Ναρβῶνα in inferiore Pannoniâ, bis ἡ Ναρβῶν. Librario videretur notius fuisse opidum nobilissimum Galliæ Braccatæ Ναρβῶν, quàm dicti fluvii vocabulum Α'ραβῶν quod 40 integrum atque incorruptum manet apud Macrianum ἐν τῷ περὶ πλῶ qui sua à Ptolemæo se habuisse fateatur. Apud Antoninum scriptum fuisse puto Arrabona, ut est alio in itinere, à Sabaria Bregetionem usque: ex quo librarii incuriâ factum illud Ad robona. Notitiæ imperii bis memorantur castra militum Arrabona. ea eodem situ ad confluentem fuisse amnis Arrabonis, quo nunc opidum conspicitur Rabe, haud dubitandum est.

BRIGANTIUM igitur, quod & BRIGETIO, & BREGETIO, ex situ apud Danubii ripam, & xxx millium passuum intervallo deprehenditur esse nobile Hungariæ opidum, quod Latine loquentibus Strigonium, vulgò Graan dicitur, ex adverso Granuz fluminis & Danubii confluentium.

Hinc locus AD STATUAS, medio situ inter Brigetionem & Arabonem, nunc 50 dicitur Dotis.

Supra Arabonem locus AD FLEXUM, intellige DANUBII, est Ovar. cui nomen inde repertum, quia amnis à Presburgio hucusque ex septemtrionibus in meridiem defleat; hinc verò in ortum hibernum.

Medius ille locus inter Arrabonem & Flexum, plurali numero QUADRATA dictus, vicus nunc est apud ripam Danubii VVisselburg. Sed & tabulæ Stai lucus ex millium intervallis in eundem vicum incidit.

Prope situm castellum Muzon, comitatus titulo insignitum, Antonini est MOTENUM, seu, ut alio est itinere, à Sabaria Vindobonam, MUTENUM.

A Flexo

A Flexo porrò GERULATA nomen retinent, paullo detortum in *Kerlburg*. Numerus millium in tabulâ abundat. sunt quidpe haud amplius x.

CARNUNTUM, viros doctissimos summâ curâ nequidquàm haftenus quæsiuissè, equidem miror; quum situs ejus tam disertè tamque apertè à Plinio indicetur, lib. iv, cap. xii; ubi de Istri lævæ ripæ accolis tradit in hæc verba: *Superiora autem inter Danubium & Hercynium saltum, usque ad Pannonica hiberna Carnunti, Germanorumque ibi confinium, campos & plana Iazyges Sarmatae, montes verò & saltus, pulsi ab his Daci ad Patissum amnem à Maro; sive is Duria est, à Svevis regnoque Vanniano dirimens eos.* Marum hunc Moraviæ nunc esse amnem, vulgò Slavis accolis *Morává*, Germanis *March*, Germaniæ lib. 111, cap. xxxi, ostensum est. ubi etiam monstratum, eundem fuisse terminum quondam Vanniani regni in Svevos Quados. Patet igitur hinc quamclarissimè, *Carnuntum* ad confinium Germanorum ex adverso fuisse confluentis Mari ac Danubii; ubi nunc opidum visitur *Haimberg*. Atque huc rectè faciunt xxx millia passuum, quæ Antoninus recenset inter Flexum & Carnuntum: nempe si ipsam semper sequaris ripam. Rectè etiam respondente tabulæ millia xii, inter Gerulata & Carnuntum: directâ viâ si proficiscaris. Rectè item quadrant millia xxviii, quæ uterque locat inter Carnuntum & Vindobonam; quam Viennam nunc esse, mox ostendam. Antoninus Carnunti recenset *legionem xiiii*. & Plinius quoque, dum *Pannonica hiberna* eum locum adpellat, ceu eo indicio clariorem notioemque redditurus, haud dubiè non alâ, nec cohortis alicujus castra intellexit; sed legionis integræ. unde etiam in tabulâ primariæ urbis figurâ signatus est. Hinc etiam est illud Orofii; lib. vii, cap. xv: *M. Antoninus Verus Marcomannicum bellum, quod continuo exortum est, gessit. apud Carnotum triennio jugiter exercitum habuit.* quod & Eutropius refert, lib. v, in eodem imperatore. Item istud Velleii Paterculi, lib. 11: *Hunc virum (Maroboduus, Marcomannorum regem) & hanc regionem proximo anno diversis à partibus Tiberius Caesar aggredi statuit. Sentio Saturnino mandatum, ut per Catos, excisis continentibus Hercinia silvis, legiones in Bojohamum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen est) duceret. ipse à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orsus est.* Errate itaque Ptolemæum puto; qui dictam legionem xiv ad Flexum locat. ni librarii potius errorem interpretari malis. At Paterculus *Carnuntum*, non Pannoniæ, ut Plinius ac Ptolemæus, sed Norici facit opidum. Et ne Pannonica hiberna eas intelligas, quia Pannonii erant milites, in Norico locati; en idem Plinius, lib. xxxvii, cap. 111, 120 c. ferè, inquit, *millia passuum à Carnuto Pannoniæ abesse litus id Germaniæ, ex quo invehitur succinum, percognitum nuper.* Falsum igitur illud apud Paterculum. Quod tamen non ipsius auctoris dixerim esse erratum, sed librariorum mendum; ut complura alia in hoc auctore; maximè verò in his ipsis verbis, quæ modò adduxi. ubi ita lego totum locum: *Sentio Saturnino mandatum, ut per Catos, excisis continentibus Hercinia silvis, legiones in Bojohamum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen est) duceret. ipse à Carnunto, qui locus Norico regno proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orsus est.* Diferretè Noricum distinguit ab Illyrico, sub quo Pannoniam intelligit. ergo quia in hac exercitum meruisse ait, cujus hiberna erant Carnunti; hoc certè noluit esse Norici regni. Antiquitas atque celebritas hujus urbis altior reperitur à Livio lib. xliii, sub P. Livio Crasso, C. Cassio Longino C o s s., anno ab urbe conditâ 15 lxxx, ante natum Jesum clxix. Eadem, inquit, *astate, quâ in Thessaliâ equestri pugná vicere Romani, legatus in Illyricum à Consule missus, opulenta duo opida vi atque armis coegit in deditioem. omniaq; iis sua concessit; ut opinione clementia eos, qui Carnuntum munitam urbem incolebant, alliceret. Postquam nec, ut dederent se, compellere, neque capere obsidendo poterat; ne duabus oppugnationibus nequidquàm fatigatus miles esset, quam prius intactam urbem reliquerat, diripuit.* Ceterò nomen ejus variè ab auctoribus perscribitur. Græcâ formatione apud Ptolemæum est *Καρνῆς, Καρνῆν*, id est, *Carnus, Carnuntus*: quod & Livius imitatus. apud Plinium, dicto lib. iv, cap. xii, & Velleium, Antoninum, Eutropium, & tabulam, item apud Marcellinum lib. xxx, & Notitiæ imperii est *Carnuntum*. apud eundem verò Plinium, dicto lib. xxxvii, cap. 111, & Zosimo, lib. 11, item Aurelio Victori in M. Antonino, *Carnutum*: & Orofio, dicto loco *Carnotum*. quæ variatio etiam in Galliæ gente *Carnutum* facta est. Apud Zosimum *Carnutum* *κελευή πόλις* vocatur. unde Ortelius id interpretatus est Galliæ opidum *Chartres*, Carnutum quondam gentis caput. At quid Maximiano Herculio, quem Zosimus narrat è Lucaniâ, Italiæ regione, Carnutum ad Diocletianum profectum fuisse, transitio ac reditio fuit per Ravennam, si Carnutum istud fuit in Galliâ? Satis absurdè. Lego ego apud Zosimum, *ἐν Καρνῆτι πόλει Ἰλλυρικῆ.*

nam Pannonica hiberna plerumque tam Latinis quàm Græcis auctoribus dicta sunt *Illyrica*: quia Pannonia Illyrici illius vetustissimi pars; ut suprà, & in Germania lib. I ostensum est.

Porrò *Æquinoctium* ex situ in Danubii ripà, & millium intervallo, haud dubiè circa vicum *Fischemünde* fuisse colligitur. Hinc tabula ad locum, cujus vocabulum corruptum *uillagai*, IV facit millia; & inde Vindobonam usque X. ex quâ positione locum eum interpretor vicum nunc *Ebersdorf*. Antoninus inter *Æquinoctium* & Vindobonam habet locum, cui nomen *ALA NOVA*: quem equidem ego haud dubitaverim esse eundem, cui vitiatum illud in tabula vocabulum *uillagai*. corrigo igitur hoc ex illo.

Hinc *VINDOBONA* omnibus citra controversiam habita est ea urbs, quæ, caput 10 nunc Austriae, Germanis *Wien*, vulgo Latinè loquentium *Vienna* dicitur. Convenit positus in Danubii ripà: conveniunt item intervalla itinerum. nam licet de proximorum locorum, *Æquinoctii*, *Ala nova*, *Cetii* & aliorum sitibus dubium alere velis; tamen de *Arrabone* flumine, de *Muteno*, de *Flexo*, de *Gernlatis*, ambigere non licet. tum *Carnunto* etiam satis certus adfertur esse positus in opido *Haimberg*. Sed & nomen manet. quod Germanis contractè *VVien*, Slavis verò extensius, servato primæ originis indicio, dicitur Polonis *VViedn*, Bohæmæ ac Moravis *VViden*. In Notitiâ imperii bis legitur *VINDOMANA*: & apud Jornandem in libro de rebus Gothicis, *VINDOMINA*. unde quidam docuerunt, verum genuinumque urbis nomen Romanis fuisse *Vindoniana*: sicque in omnibus pariter auctoribus esse legendum. Certè, uti dicam, quod sentio; quamvis in 20 Notitiâ facilis poterat esse lapsus ex *ni* in *m*; tamen librarii esse error non poterat, ut *Vindomina* is scriberet pro *Vindomana*. satisque clarè ac dilucidè perspicitur, genuinam vulgò fuisse unius loci adpellationem, dialectis variatam, *VINDOMANA*, *VINDOMINA*, *VINDOMONA*, ut alterum Antonini habet iter; & tandem *VINDOBONA*. Jam verò, quis credat, pro *Vindoniana* librarios in omnibus Antonini, tabulæ, Aurel. Victoris, & item Ptolemæi exemplaribus vitiatum suppositisse vocabulum *Vindobona*? nam Victori in M. Antonino est *Vendobona*: & in Ptolemæo apertissimo mendo Ἰνδιόβωνα, pro οὐνδιόβωνα. quæ constans tot auctorum totq; exemplarium scriptura satis manifestè indicat atque testatur, *Vindomanam*, sive *Vindominam*, & *Vindomonam*, aliâ etiam, ac fortè antiquissimâ formatione dictam fuisse *Vindobonam*. In Ptolemæo quum obscura atque exoleta foret scriptura 30 in vocabulo οὐνδιόβωνα, librarius, vel alius quidam sciolus coniecit esse scribendum Ἰνδιόβωνα* quia hoc nomine Caletorum in Galliâ viderat opidum apud eundem auctorem simulque Antoninum. Quâ dignitate fuerit *Vindobona*, ostendit tabula: primariæ urbis pîcturâ eam referens. Ptolemæus cum Antonino legionem ei tribuit X. poniturq; ab utroque in Pannoniâ. quibus accedens tertius testis, Jornandes in Gothicis, *Ornata*, inquit, *Pannonia civitatibus plurimis: quarum prima Sirmis, extrema Windomina*. Huic Ptolemæus Cetium montem, terminum inter Pannoniam & Noricum, à XII millibus passuum ponit supra Vindobonam. quem tamen VI tantum abesse millibus, mox ostendam. At Augusti in principatu, ætate Tiberii Vellejique nullam ejus etiamdum fuisse auctoritatem, ex hujus perspicitur verbis suprà citatis: ubi *Carnuntum proximum facit locum Norico regno*. 40

Supra Vindobonam iter in Antonini exemplaribus immensum in modum corruptum est. namque & *Comagena* malè ante *Cetium* ponuntur, & intervallorum numeri inter Vindobonam & *Arlapen* in utroque itinere longè abundant; quum in universum L haud amplius sint millia passuum. Rectius tabula: quæ post VI à Vindobonâ millia recenset *Cetium*. quo situ nunc occurrit famigeratissimus harum orarum mons, vulgari vocabulo *Kalen berg*: quod initium est jugi, hinc à Danubii ripâ in meridiem versùs ad *Leitæ* fonteis & opidum *Pruck an der Mure* procurrentis: ubi jam altissimi ejus vertices vulgò vocantur *Kaun perg* & *Golach*. hinc porrò ceu rectâ lineâ in eundem meridiem tendit ad *Dravum* amnem, quâ opidum ei adpositum *Drawburg*: atque hinc denique ad *Savum* infra opidum *Celeiam*, vulgò *Cilley*. Norici omnium ab hac parte novissimum. Atque hic 50 verus est germanusque *CETIUS MONS*; quem limitem Noricum inter Pannoniamq; rectè constituit Ptolemæus; ut ex aliis etiam auctoribus postea adparebit. Hactenus igitur in Danubii ripâ Pannoniæ loca dicta sunt. Sequitur hinc Norici ripa.

Primus Noricæ ripæ locus Antonino. Tabulæ, & Notitiâ imperii dicitur *COMAGENA*, plurali numero; unde illis obliquus casus *Comagenis*. Hunc locum ex situ in ripâ, & intervallorum milliariis colligo esse nunc vicum *Langen läber*, ad confluentem amniculi cui vulgare nomen *Anzespach*.

PIRUM TORTUM, ex situ, intervallo, ac vocabulo haud dubiè est vicus *Pixendorf*. Utrum jam olim locus fuerit dictus incolis Celtis *Pirntorf*, unde Romanis formatum vocabulum

bulum *Pirotorfum*: an verò vocem *tortum* Norici, vel *Quadi* huc transgressi, detorse-
rint in vulgare illud *torf*, sive *dorf*, quod vicum significat; haud facile dixerim.

Hinc VIII millia passuum censet tabula ad TRIGISAMUM, qui locus ex situ,
intervallo, ac vocabuli similitudine, procul dubio est nunc *Trafsmaur*.

A Trigifamo XXI habet eadem tabula millia passuum ad locum cui nomen *Arelate*.
sed exscriptoris heic est mendum. cui hoc nomine urbs Gallia celebris ad Rhodani ostia
notior fuit, quam locus ille apud Danubium. Rectius igitur hic Antonino & Notitia
imperii vocatur ARLAPE. fuit quidpe ad confluentem amnis, qui vulgò nunc dicitur
Erlaph; quo situ nunc opidum est *Pachlarn*. Non tantum amnem, sed & opidum sic
10 fuisse adpellatum, patet ex Notitiâ imperii, quæ *classen* heic refert *Arlapensem*: quæ non
nisi ad castra militum fuit. Sed & Ptolemæo memoratur in Noricâ ripâ opidum Ἀρεδάμης,
Aredate, vitiatò vocabulo; pro quo heic simulque in tabulâ repono Ἀρελάπης, ARELAPE.

Medium illum tabulæ, inter Trigifamum & Arelapen, locum, cui vocabulum NO-
MARE, ex situ & vocabuli quâdam similitudine interpretor nunc opidum *Melk*, VI cir-
citer millibus passuum infra Arelapen situm. Ac forte germanum loci nomen fuit *Nomalk*.
ex quo Romani primùm fecêre *Nomale*; mox, liquidâ in liquidam mutatâ, *Nomare*.

Sequitur in tabulâ ab Arelape post VIII millia locus, cui nomen vitiatum *Ad ponte ises*.
cui tamen situ, iustoque VIII millium intervallo, & nomine ipso quamoptimè respondet
opidum nunc & confluentis amnis, quibus vulgare vocabulum *Ips*. Id quomodò suo ore

20 formaverint Romani, haud facile dixerim. videtur tamen fuisse AD PONTEM ISIS.

Vox illa in tabulâ *Blaboriciaco* haud dubiè vitiatâ est ex illo Antonini terprescripto vo-
cabulo *Lauriaco*; quod & Notitiâ iisdem literis habet; moxque classen *Lauriacensem*. Est
autem LAURIA cum exiguus hodiè vicus sub mœnibus opidi *Ens* ad confluentem amnis
eiusdem nominis, vulgò dictus *Lorch*. Veteri inscriptioni est *Colonia Aureliana Laureacen-*
sis. unde quidam, opidum id nominis quondam ab *laureatis*, quas vocant, *literis* accepisse,
nugati sunt. quorum ineptias quum merito M. Velferus in Boicorum III rideat; miror

tamen magis probasse unam antiquam statuarii inscriptionem, quam tot Antonini &
Notitiæ exemplaria. Celtas per Galliam, Italiam, Vindeliciam, & Noricum, multa opi-
dorum vicorumq; vocabula terminasse in *ich* & *ach*, sive *ic* & *ac*; quæ Romani suo ore for-

30 marunt in *acum*, *icum*, & *iacum*; jam pridem in Germaniarum descriptione docui. E Gal-

lia ne longius ejusmodi nomina petam; in Vindeliciâ suprâ enumeravi ista: *Abudiacum*,
Septimiacum, *Sciniacum*. quibus adde è Notitiâ *Cassiliacum*. In Norico fuere *Laciacum*, *Io-*
viacum, *Graviacum*, & *Stanacum*. Ad eundem igitur modum & *Lauriacum* formatum
fuisse, quis jam dubitet? quod postea ab imperito aliquo in inscriptione factum *Laurea-*
cum. Atque ipsis olim Noricis haud dubiè dicebatur is locus *Laurich*, & *Lorich*: quod tan-
dem contractum in *Lorch*; ut hodiè usurpatur. Sic in Galliâ Italicâ inter Cremonam &
Mantuam tabulæ est *Loriacum*. Antoninus ad *Lauriacum* Danubianum locat hiberna le-
gionis III. & antiqua inscriptio, ut antè dictum, *Coloniam Aurelianam*. unde claritudo
atque celebritas ejus adparet. Ex ruinis ejus tandem crevit propinquum opidum *Ens*.

40 Ceterum in Notitiâ imperii bis nominatur in ripâ LENTIA; seu obliquo casu *Lentia*.
quamvis uno loco id corruptum sit *Letie*. Esse nunc celebre opidum *Linz*, cum situs,
tùm nomen apertè testantur.

Eidem Notitiæ inter Lentiam & Arlapen nominatur locus, cui nomen LACUS FELIX;
qui & Antonino memoratur duobus in itineribus. in quorum primo XXI, altero XXVI
ponit millia passuum inter eum locum & Arlapen. Esse hodiè vicum *Ober Walsee*, XXVI
millibus supra Arlapen, decem infra opidum *Ens*, intervallum simul & situs simulque no-
men indicant. quidpe qui Latinis est *lacus*, Germanis dicitur *see*.

Tabula proximum *Lauriacol* locum habet, cui nomen *Elegio*: refertque id intervallum
millium XII. Equidem ego non dubitaverim ELEGIUM nunc esse *Erlach* vicum in
50 Danubii ripâ, medio situ inter *Walsee* & *Ens*. nam & situs in ripâ, & spatium XXII mil-
lium, quæ sunt inter Pontem Isis & Elegium, conveniunt. nec nomen perinde abhorret.

Marinianum tabulæ, quod inter Lauriacum & Bojodurum positum est, quo situ
fuerit, haud facile dixerim: quando nullus utrimque numerus millium adpositus.

Βοιόδουρον, Bojodurum, Ptolemæus ponit in Vindeliciâ ripâ haud procul Aeni con-
fluente. quæ res mihi pridem imposuit, uti id intellexerim opidum nunc *Passau*. Verum
dispexi, tandem *Passavium* Notitiæ dici *Batava castra*; Bojodurum verò censeri in Norico.
Fuisse id ad Aeni confluentem, quo situ nunc *Instat*, primò ex Ptolemæi positione colligo;
tùm ex tabulâ; in quâ *Castellum*, quod Batavorum militum fuisse dixi, & *Bojodurum*,
sine ullo intervallo aut intervalli numero conjunguntur in lavâ Aeni ripâ; ut apud

Ptolemæum. A Bojorum transitu nomen ei inventum fuisse, certum est. nam qui Βοιόδωρον Ptolemæi Latine interpretantur *Bæodurum*, historiæ pariter & geographiæ veteris ignaros sese ostendunt. nec magis periti illi, qui dubitant, an tabulæ *Bolodurum* & Antonini *Bolodurum*, sit Notitiæ imperii *Bojodurum*. Sed age; à quo Bojorum trajectu hoc nominis locus is traxit? M. Velferus, in Boicis suis, ab iis vult Bojis id loco inditum, qui jam circa Alexandri Magni tempestatem ex Bojohæmo in Illyricum, trajecto Danubio, atque inde in Macedoniam & Thraciam, tandemque, post excessum mox Alexandri in Asiam transierunt. ubi quum auctoribus memorentur inter alios Gallos *Tolistobogii*, ille ex prædictâ erroneâ opinione *Tolisto-Bojorum* novum sibi finxit nomen. quos & ipsos ex historiâ ejus Boicâ, ut antea Marcomannorum res gestas, si eximas, jam iterum bona pars operis perit. Verba ejus, sub initium lib. 11, hæc sunt: *Boji in medio Hercinio saltu uberes agros, mansuro Bojohemi nomine, tenuere. Elati inde successibus, porro per sylvam pergentes, plurium populorum armis consociatis, imperium protendere. Nam quod Trogus memorat, ex trecentis hominum millibus, quæ Galli, veluti ver sacrum, ad sedes novas quarendas misere, partem in Italiâ confedisse, quæ urbem postea Romam captam incendit, partem Illyricos sinus penetrasse, quæ in Illyricum venit, illa fuerit oportet, cui Livius Hercynios in Germaniâ saltus, Sigoveso imperatore, desinatatos scripsit; unde, trajecto Danubio, brevissimè in Illyricum transitus. Hanc avibus ducibus iter fecisse creditum, perque barbarorum strages in terram Pannoniam pervenisse. Principes Boji monumentum in adversâ ripâ, ad ipsam statim trajectum posuere Bojodurum; quæ Oenus Vindelicos & Noricos interfuit, Germania magna objectos utrosq; magnus præterea circâ agri modus: à Vindelicorum quidpe finibus ad Pannoniam, Norici longitudine fusus, genti attributus est; quem ob eas quæ postea rerum varietates consequuta, Bojorum deserta Strabo & Plinius adpellavere. Longè alio situ Strabonem & Plinium deserta Bojorum statuisse, mox infra ostendam. nunc Trogum inspiciamus. Sic epitomator ejus Justinus, lib. xxiv: Galli, abundantî multitudine, cum eos non caperent terræ, quæ genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quarendas, veluti ver sacrum, miserunt. Ex his portio in Italiâ confedit; quæ urbem Romam captam incendit: & portio Illyricos sinus per strages barbarorum penetravit; & in Pannoniâ confedit. gens aspera, audax, bellicosa; quæ prima post Herculem Alpium invicta juga & frigore intractabilia loca transcendit. ibi domitis; Pannoniis per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt. Hortante deinde successu, divisim agminibus, alii Græciam, alii Macedoniam petivere. En; ut nimium in Bojos studium plus in his verbis de Bojis monstravit Velfero, quàm vel ego vel quisquam alius dispicere queat. Quam difertissimè tradit Justinus, eam portionem, quæ Pannoniam, Macedoniam & Græciam petivere, quamque postea in Asiâ memorat, per Illyricum sinus, qui intimus Adriatici maris recessus, & per Alpeis eò penetrasse ex Italiâ; non verò ex Bojohæmo per Danubium. Gallorum in Asiâ tres magnæ numerosæque fuere nationes, *Tolistobogii*, *Trocmi*, & *Tectosages*. an igitur hos omnes primùm in Bojohæmo confedisse dixerit Velferus. Haud temerè. nam, qui Segoveso duce Hercynios saltus obsederunt, è Celticâ profectos testatur Livius, lib. v. Tectosages autem fuere pars Braccatæ Galliæ. & ab unis Bojis nomen Bojohæmo mansit. Unde igitur, ubi & quando Tectosages ac Trocmi Bojis sese conjunxerunt, Asiam petituri? Haud facillè monstraveris. Error igitur hic est ingens, ex merâ in conterminam sibi Bojorum gentem indulgentiâ Velfero Svevo seu Vindelico natus. Sed jam tertio immensum circa eosdem Bojos in eodem libro erravit Velferus; ubi Gallos, quos Livius, lib. xl. iv, ab Istro profectos, Macedonibus auxilio Clondico duce venisse tradit, hos ipsos Bojos fuisse docet. quos tamen difertè Polybius, referente libro legationum, & Plutarchus in Aemilio Paulo, ipseque ad eò Livius, lib. xl, vocant *Bastarnas*; trans Istrum Getarum agri partem colentes, antequàm à Philippo & Perseo, Macedoniæ regibus, in auxilium contra Romanos vocati. Sed de falsis istis Tolisto-Bojis contra tantam tanti viri auctoritatem hæctenus veritatem defendisse sufficiat. Nunc ad veros Bojos, à quibus Bojoduro nostro nomen inditum, revertamur. Hos nullos alios fuisse puto, quàm de quibus Cæsar, belli Gallici comment. 1, Helvetiorum expeditionem narrans, ita tradit: *Bojosque, qui trans Rhenum incoluerant, & in agrum Noricum transierant, Noreiamq; oppugnabant, receptos ad se, socios sibi adfiscunt Helvetii.* En; difertè adfecerat, trans Rhenum incoluisse Bojos, qui postea in Noricum transfere, Noreiamque oppugnarunt. hi igitur quâ sede trans Rhenum fuere, nisi in Bojohæmo & ad lævam Danubii ripam; ut Germaniæ lib. 111, cap. xxx, in Marcomannis ostendi; unde commodissimus & expeditissimus, trajecto Danubio, in Noricum transitus. Atque huc maximè pertinet, quod Strabo lib. iv de Noricorum in Bojorum agros incurfionibus tradit his verbis: *οἱ ἤ οὐινδελικὸι καὶ Νορικῶι τὴν ἐκτὸς παρωρείαν τῶν Κελτικῶν κατὰχρησὶ τὸ πᾶσι**

πλέον μὲν τῶν Βρευῶν καὶ Γενναίων· ἅπαντες δ' ἔπει καὶ τὴν Ἰταλίαν τὰ γειτονδόντα μέρη κατέσχεον αἰεὶ, καὶ τὴν Ἑλληνίδα, καὶ Σηκεαίων, καὶ Βοίων, καὶ Γερμανῶν. id est: *Vindelici ac Norici exteriora Alpium tenent magnâ ex parte cum Breunis atque Genauis. hi omnes vicinas partes cum Italia tum Helvetiorum, Sequanorum, Bojorum, & Germanorum adsidiis incursionibus vexaverunt. Lacerati igitur Boji, tandem & ipsi in hostium Noricorum agros irruerunt simul atque per-ruperunt ad Noreiam usque, in Carnorum atque Italiae confinio sitam. à quo Danubii transitu tunc BOJODURM nomen accepit. Hæc igitur de hujus loci origine atque nomine. Nunc de Bojorum quoque desertis pauca dicantur: quo situ ea fuerint, & à quibus Bojis id nominis acceperint. Verba Strabonis, lib. VII, sunt ista: προσάπειον ἢ τὸ λίμνην ἐπ' ὀλίγον μὲν οἱ Ῥαῖται, τὸ πλεόν Ἑλληνῆσι, καὶ Οὐίνδελικῶν, καὶ ἢ Βοίων ἐρημία, μέγιστοι Παννονίων. id est: *Lacum Brigantium Rhati exiguâ ex parte, maximâ Helvetii ac Vindelici attingunt, & Bojorum deserta, ad Pannonios usque. Ex his Velferus intellexit, magnum agrum modum, à Vindelicorum finibus ad Pannoniam, Norici longitudine fufum, Bojorum deserta adpellasse Strabonem & Plinium. Verum mendum esse in istis Strabonis verbis, quis non dispexerit? quis enim credat, Bojorum deserta & ipsa attingisse lacum, simulque ad Pannoniam usque pertinuisse? Absurdum hoc esse, jam ante me notavit doctissimus Casaubonus. conjecturâ tamen parum felici in verum sensum verba auctoris restituere conatus est. Ego integrum locum sic lego: προσάπειον ἢ τὸ λίμνην ἐπ' ὀλίγον μὲν οἱ Ῥαῖται, τὸ πλεόν Ἑλληνῆσι καὶ Οὐίνδελικῶν· ἐπειτα εἰσὶ οἱ Νωρικῶν, καὶ ἢ Βοίων ἐρημία, μέγιστοι Παννονίων. πάντες, τὸ πλεόν δὲ Ἑλληνῆσι καὶ Οὐίνδελικῶν, οἰκῶσιν ὀροπέδια Ῥαῖται δὲ καὶ Νωρικῶν μέγιστοι τῶν Ἀλπείων ὑπερβολῶν ἀνίστασθαι, καὶ πρὸς τὴν Ἰταλίαν περιόχουσι. id est: *Lacum Rhati exiguâ ex parte, maximâ Helvetii ac Vindelici attingunt. inde sequuntur Norici, & Bojorum solitudo ad Pannonios usque. Hi omnes, magis tamen reliquis Helvetii & Vindelici, montanas colunt planities: Rhati verò ac Norici ad Alpium summa adsurgunt; versusque Italiam vergunt. Patet ex his posterioribus satis clarè, jam antea mentionem eum fecisse Noricorum; eo scilicet loco, cui eos restitui. Inter Noricorum tandem extremos versus orientem fincis & Pannonios fuisse Bojorum illam solitudinem, ostendit disertissimis verbis Plinius, lib. III, cap. XXIV: Noricis, inquit, junguntur lacus Peiso, & deserta Bojorum. jam tamen coloniâ divi Claudii Sabariâ, & opido Scarabantiâ Iuliâ habitantur. En, quam disertè hic testatur, duobus tantum opidis Sabariâ & Scarabantiâ habitata fuisse deserta ista Bojorum; Noricosque, quibus deserta contermina, prope lacum Peisonem accedere. Qui igitur heic Aenus amnis & Vindelicorum confinium somnari potuerunt? Lacum PEISONEM esse eum, qui hodiè in Austriae Hungariaeque confinio vulgò Hungaris *Ferten*, Germanis *Neusideler See* vocatur, ab opido *Neusidel*, quod ei adpositum, ipse dictorum opidorum situs monstrat: quem vel ex unis itinerariis facilè perspexeris; quæ sic habent:***

Antonini;		Tabular;	
<i>Vindebona</i>		<i>Carnunto</i>	
<i>Aquis</i>	XXVII.	<i>Ulmo</i>	XIII.
<i>Scarabantia</i>	XXI.	<i>Scarabantio</i>	XXV.
<i>Sabaria</i>	XXXIII.	<i>Sabaria</i>	XXXIII.
<i>Arrabone</i>	XX.	<i>Arrabone</i>	XX.
<i>Alicano</i>	XL.	<i>Ad vicefimum</i>	XLIII.
<i>Petovione</i>	XXXI.	<i>Petavione</i>	XX.

40

	Antonini:	Antonini:	Antonini:	
	<i>Vindebona</i>		<i>Vindomona</i>	
<i>Carnunto</i>		<i>Muteno</i>		XXV.
<i>Scarabantia</i>	XXXVIII.	<i>Scarabantia</i>		XII.
<i>Saucina</i>	XXXVIII.	<i>Sabaria</i>	XXXIII.	XXXIII.
50 <i>Salle</i>	XXXI.			
<i>Heclitano</i>	XXX.			
<i>Petovione</i>	XXXI.			

Carnuntum esse *Haimberg*, ex aduerso confluentium Danubii ac Marii, jam antè ostensum est. Hinc rectâ viâ in meridiem proficiscenti post XXIV millia passuum occurrit vicus, Peisoni lacui impositus, vulgari vocabulo *Ilmitz*: qui antiquum *ULMI* nomen servat. *ilm* quidpe Germanis est, quæ Latinis *ulmus*. Hinc versus ortum hibernum ab VIII millibus sequitur *Muzon*: quod antiquum esse *MOTENUM*, sive *MUTENUM*, jam antea dixi. Hinc rectâ viâ in meridiem versus, post XIV millia conspicitur *Scapring*, apud Rabonitium

annem: quod antiquæ SCARABANTIÆ vocabulum, licet vitiatum, servat tamen satis clarè. nec Antonini itinera multum abhorrent: in quorum uno XII, in altero XVII sunt millia. sed in hoc ego v converterim in I: & erit justum intervallum XIII. Tabula inter *Vlmum* & *Scarabantiam* habet xxv millia. quod & ipsum intervallum haud multo abundat.

Antoninus inter Vindebonam & Scarabantiam habet AQUAS. hæc haud dubiè nunc sunt in Austriâ, xviii circiter millibus à Vindebonâ in meridiem versus distitæ, vulgari aquarum calidarum vocabulo *Baden*. Numeri utroque intervallo sunt vitiiati. Lazii miror opinionem; qui has *Aquas* interpretatus est Styriæ opidum *Fürstenfeld*, lxx circiter millibus passuum à Vindebonâ distitum. Et qui à Vindebonâ *Pætovionem*, quod nunc ad Dravum dicitur *Pettaw*, tendenti iter potest esse primò ad opidum *Fürstenfeld*, hinc verò 10 per xl millia retrogressus ad *Scapring*; & hinc tandem per lxx ampliùs millia ad Pætovionem accessus: quum ipsum *Fürstenfeld* xliv haud ampliùs à Pætovione distet millia?

Jam verò post *Vlmum*, *Mutenum*, & *Scarabantiam* est SABARIA: quam omnes nunc interpretari video opidum, quod ad Guntium flumen vulgò Germanis dicitur *Stain am Anger*, Hungaris *Szombath hely*. verùm horum ego opinioni haud temerè subscripserim. siquidem opidum hoc xiv tantum millia à *Scapring* abest: Antoninus verò inter *Scarabantiam* & *Sabariam*, iv itineribus constanter xxxiv refert millia; & tabula xxxiii. Malim igitur *Sabariam* interpretari opidum hodiè seu castellum *Sarvar*, ipso Guntii Arrabonisque confluyente cinctum. & hinc rectè tam in tabulâ quàm apud Antoninum xx numerantur millia ad trajectum Arrabonis, qui fuit apud nobile hodiè munimentum *Kermend*, & opidum, 20 quod Germanis dicitur *Eisenburg*, Hungaris interpretatione suæ lingvæ *Vasvar*, id est, *Castellum ferreum*. De cetero *Sabaria* Ptolemæo scribitur Σαβαρία, SAVARIA; quamquam situ alienissimo. unde etiam apud Antoninum in itinere Carnunto Pætovionem pro *Saucina* scribo *Savaria*. nam & *Scarantia* heic eodem modo scripta *Scaravantia*.

Locum, cui apud Antoninum uno in itinere *Alicano*, altero verò *Heclitano* vocabulum est, ex itineris ductu nunc Muro flumini impositum opidum esse existimo *Rakelspurg*. Ac fuit fortè apud Antoninum verum germanumque ejus nomen RACLITANUM. Numerus millium inter hoc & *Pætovionem* quamvis non quadret, tamen xl millia inde ad *Arrabonis* usque trajectum haud perinde abhorrent. Sunt autem inter *Pettaw* & *Rakelspurg* millia circiter xvi. 30

Medium locum inter *Raclitanum* & *Sabariam*, cui vocabulum *SALLA* apud Antoninum, ex itineris actu interpretor suprà dictum opidum *Fürstenfeld*. Idem locus Ptolemæo in superiori Pannoniâ dicitur Σάλα, SALLA. In tabulâ locum AD VICESIMUM, intellige lapidem seu milliarem, fuisse puto circa opidum *Lutenberg*, Muro impositum, infra *Rakelspurg*.

At ex indicato *Scarantia* *Sabaria*que & lacus *Peifonis* situ, satis jam patuit, *BOJORUM DESERTA*, Straboni ac Plinio locis suprà citatis memorata, longè ab *Aeni ripâ* & *Vindelicorum* confinio fuisse distita. A quibus *Bojis* id cognominis acceperint, nunc etiam indicetur. Strabonis hæc leguntur verba, lib. v: Τὸ μὲν οὐκ ἀρχαῖον ὑπὸ Κελτῶν 40 περιεκείτο τῷ Πάδῳ· μέγιστον ἦν τῶν Κελτῶν ἔθνη Βοιοὶ καὶ Ἰνσέβροι, καὶ οἱ τῶν Ῥωμαίων πόλιν ἐξ ἐφόδου κατὰ λαβόντες Σενόνες καὶ Γαισουλῶν. τῆς μὲν ἐν ἐξέφθειραν ὑστερον τελείως Ῥωμαῖοι· οὐδ' ἦ Βοιοὶ ἐξήλασαν ἐκ τῆς πίπων. μέγιστος δ' εἰς οὐδ' ἔπειτα Ἰστρον πόπας, καὶ Θαιρέσκων ὠκων, πολέμου ὡς πρὸς Δάκους, εἰς ἀπώλοισι παρεθνεῖ. τὴν ἡ χώραν ἔσαν τῆς Ἰλλυριδῶν μελιόετον πῆς περιουῆσι κατέλιπον. hoc est: Quondam igitur Galli *Padum* accoluerunt plurimi. quorum maxime gentes *Boji* & *Insubri*, & qui *Romam* subitâ incursione ceperunt, *Senones* cum *Gætis*. Atque hos quidem postmodum prorsus deleverunt *Romani*. *Bojos* autem sedibus ejecerunt. Qui quum ad *Istrum* commigrassent, apud *Tauriscos* habitarent, bellum adversus *Dacos* gerentes, donec tota gens funditus fuit excisa. Agrum verò, qui ad *Illyricum* pertinebat, desertum ac pecoribus pascuum, vicinis reliquerunt. En; ut disertè testatur, *Bojos* hos non è *Bojohæmo*, sed ex *Italiâ*, à *Romanis* pulsos, ad *Danubium* concessisse: agros verò, quos illic, antequàm à *Dacis* deleren- 50 tur, incoluerunt, *Illyrici* partem fuisse, id est, *Pannoniæ*: ut & *Livium* & *Paterculum* in *Illyrico* posuisse *Carnuntum*, suprà vidimus. *Daci* verò, antequàm à *Sarmatis Iazygibus* pellerentur, teste *Plinio* suprà citato, inter *Danubium* & dextram *Pathiffi* ripam proximè *Bojos* incoluerunt. Quando autem *Boji* à *Dacis* deleti, agrique eorum deserti redditi fuerint, ostendit idem *Strabo* postea, lib. vii, his verbis: τῶν ἡ Γελῶν τὰ μὲν παλαιὰ ἀφείδω· πρὸ εἰς ἡμᾶς ἤδη πιαυτὰ ὑπῆρξε. Βοιρεθίνας, ἀνὴρ Γέτης, ὅστις οὐδ' ἔθνη ὅστις οὐκ ἀνέλαθε νεκανομύεις τὰς ἀνθρώπων ὑπὸ συχρῶν πολέμων. καὶ πρὸς τὸν ἐπῆρει τὴν ἀσπίδα καὶ νήφει καὶ τῶν προσοχρῶν πῆς πείρασσον, ὡς ὀλίγων ἐτῶν μεγάλῃ δόχῃ κατέσθαι, καὶ τὸ ἄμωρον τὰς παλαιὰς ὑπῆρξε πῆς Γέταις ἢ δὴ καὶ καὶ Ῥωμαίοις Φοβερὸς ἦν, ἀβασίνων ἀδεῶς τῶν Ἰστρον, καὶ τῶν Θράκην λεηλατῶν μέγιστοι Μακεδονίας καὶ Ἰλλυριδος.

ἄνω πὲρ Κελίδος, ἄνω ἀναμειγυμένους τοῖς πὲρ Θραξί καὶ τοῖς Ἰλλυρκοῖς, ἐξέπερθε, καὶ ἀπόδωκε Φάνισα
 ἄνω πὲρ Κελίδος Βοῖας καὶ Ταυρίσκους. id est: Sed res Getarum antiquas mittamus. Nostrā
 atate quæ gesserunt, hæc sunt: Bærebiſta, natione Geta, quum imperium in gentem suscepisset,
 eam crebris adſictam bellis refecit. tantumque exercitatione, ſobrietate, ac diligentia profecit,
 uti intra paucos annos magnum conſtituerit imperium; ſinitimarum nationum pleraſque Getarum
 genti ſubjiciens. quin & ipſis Romanis jam formidabilis erat, Iſtrum audacter transiens; Thra-
 ciamque ad Macedoniam uſque & Illyricum populans. Gallos quoque, Thracibus & Illyriis per-
 mixtos, evaſavit; Bojosque & Tauriſcos, qui ſub Crifaſtro erant, proſus deleuit. Et eod-
 em libro poſtea, de eodem Illyrico: Μὲν μὲν δὴ πὲρ χολέρας τῶν τῆς ἡρήμωσιν οἱ Δάκοι,

10 καὶ ἀμειγυμένους Βοῖας καὶ Ταυρίσκους, ἐπὶ Κελιδά, πὲρ ἀπὸ Κελιδόσπερος. id est: Partem hujus
 regionis deſertam reddiderunt Daci, debellatis Bojis atque Tauriſcis, Gallicis gentibus. En;
 quis credat Dacos in Noricum & ad Aenum uſque flumen, Vindelicorum terminum, ex-
 curſiones feciſſe? Ne ipſe quidem Velleſerus. Carnuntum quia in Illyrico, id est, in Pan-
 noniā cenſent Livius atque Patereulus, & Plinius deſerta Bojorum ad lacum Peiſonem
 circa opida Scarabantiam & Sabariam locat; Strabo etiam eadem deſerta partem antea
 Illyrici, id est, Pannoniæ fuiſſe adfirmat; Ptolemæus verò Pannoniam ab Norico diſter-
 minat *Cetio monte*, quem ſuprà deſcripſi: ſatis jam conſtat, *Bojorum hæc deſerta* Norico
 ſolo non eſſe adſcribenda. Atque de iis hæcenus ſatis. Pergo ad reliqua Norici.

Iter, quod tabula habet ab *Auguſtā Vindeliciū* ad *Iuvavum*, quod *Salisburgium* eſſe
 20 dixi, ſuprà in Vindelicis ad Aenum uſque flumen, quā id ad opidum *alten Hohenaw*
 tranſibatur, expoſitum eſt. Sequuntur igitur reliqua ejus ad *Iuvavum* atque inde ad
Lauriacum uſque, hoc modo:

Tabula;	Antoninus;	Antoninus;	Antoninus;
<i>Ad Enum</i>	<i>Ponte Aeni</i>	<i>Ponte Aeni</i>	<i>Ponte Aeni</i>
<i>Bedaio</i> XIII.	<i>Bidaio</i> XVIII.	<i>Bidaio</i> XVIII.	<i>Bidaio</i> XVII.
<i>Artobrige</i> XVI.			
<i>Ivavo</i> XVI.	<i>Iovavi</i> XXXIII.	<i>Iovavi</i> XXXII.	<i>Iovavi</i> XXXVI.
<i>Tarnantone</i> XIII.			
30 <i>Laciaco</i> XIII.	<i>Laciaco</i> XXVIII.	<i>Ilaciaco</i> XXVIII.	<i>Iaciaco</i> XXVIII.
<i>Tergolape</i> XVIII.			
<i>Ovilia</i> XIII.	<i>Ovilanis</i> XXXII.	<i>Ovilanis</i> XXXII.	<i>Ovilabis</i> XXXII.
<i>Blaboriciaco</i> XIII.	<i>Lauriaco</i> XX.	<i>Lauriaco</i> XXVI.	<i>Lauriaco</i> XXVI.

Ex his *JOVAVUM* eſſe *Salisburgium*, jam Eginhartus in vitā Caroli Magni & item Si-
 gebertus pronuntiaverunt; quamquā apud utrumque librariorum imperitiā vocabu-
 lum id eſt vitiatum. Eginhartus: *Vivanum*, quæ & *Salzburgum*. Sigebertus: *Iuvavum*;
 quæ & *Salzburch*. Lege utrobique *JUVAVUM*. Atque *Salisburgio* rectè convenit nu-
 merus millium XLV, quæ tabula habet inter *Aenipontem* & *Iuvavum*. Nomen hujus opi-
 di variè à Romanis formatum reperio. primū apud Antoninum caſus ejus genitivus eſt

40 *Iovavi*, à nominativo *Iovavum*. cui par eſt illud Eginharti & Sigeberti *Iuvavum*. à quo
 Notitiæ etiam imperii corruptè vel fortè contractè dicitur *Iuvense* caſtellum. In tabulā
 ablativus eſt *Ivavo*; utrū ab integro nominativo *Iuvavum*, ſeu *Iovavum*, an verò ipſe
 etiam nominativus aliàs dictus fuerit *JUVAVUM*, haud temerè dixerim. flumini certè,
 cui id opidum adpoſitum, (nunc *Salza* eſt) vocabulum etiam adſcriptum eſt, *Iuaro*; cor-
 ruptè, pro *Ivavo*. Ceterū inſcriptio vetus genitivum habet ſingularem barbarè *Iuvave*.
 è quo nominativus fuerit *JUVAVA*. Alii inſcriptioni, cui nomen M. Aurelii Antonini
 imperatoris inſertum, dicitur *JUVAVIA*. Coloniam fuiſſe Romanorum, duæ teſtan-
 tur inſcriptiones. quarum altera *Col. Hadrianam Iuvaviam* refert; altera *duumviri Iuva-*
 50 *nenſium* meminit. Sed & alia inſcriptio *Iuvaviam* unā cum nomine M. Aurel. Antonini
 Aug. refert. Unde miror, tam nobilis celebrisque loci nullum exſtare in Ptolemæi geo-
 graphiā mentionem. Verū lubens eorum opinioni accedo, qui nomen opidi, ante-
 quā colonia eò Hadriani auſpiciis deducta, putant fuiſſe *Γαυαυόδρον*, *GAVANODU-*
ROM: quod Ptolemæo circa hunc tractum memoratur. coloniā autem deductā, no-
 men hoc mutaviſſe in *JUVAVIÆ* vocabulum, à *juvando* deſumptum. quamquā de ety-
 mologiā ejus vocabuli nihil habeo, quod liquidò adfirmem. id fanè minùs probabile,
 flumen, cui adpoſitum opidum, ab hoc nomen traxiſſe *Iovavi*.

Ceterū locis, qui Antonino tribus in itineribus dicitur *BIDAJUM*, tabulæ &
 veteri inſcriptioni eſt *BEDAJUM*; Ptolemæo verò & alii inſcriptioni *BADACUM*.
 Unum eundemque eſſe locum, oſtendunt primò itineraria invicem, tum inſcriptiones;

quarum alteri adpellatur *Augusta Badacum*; altera verò cum *Bedaio duumvirum* in eodem lapide ponit. Fuit igitur & ipsa *colonia*. intervallum inter hanc & *Aeni pontem* tabula facit millium *XII*; Antoninus uno in itinere *XVIII*, altero *XVIII*. ex hoc intervallo, simulque ex itineris tractu, necnon ex nominis similitudine conjicio, hodiè esse opidum *Bamburg*, ad *Alam* flumen, quod in *Aenum* defluit.

Quæ tabulæ est *ARTOBRIGA*, ipsa situm ad fluminis ripam voce *Brige* indicat. hanc quidpe pontem significare *Celticâ* lingvâ, in *Germaniæ* lib. I, cap. VII, & VIII, ostensum est. Ex intervallis itaque & itineris ductu interpretor eam hodiè vicum *Lebnaw* infra opidum *Lauffen*, Juvavo amni adpositum. Ceterò aut dux fuere *Artobrige*, aut quam vehementissimè in hujus situ erravit *Ptolemæus*, in *Vindeliâ* eam, circa opidum *Neuburg* apud *Danubii* ripam collocans. quo tamen situ nullam fuisse, vicinitas *Grinarionis*, & *Biricianorum*, & *Vetonianorum* coarguit.

Quæ tabulæ dicitur *Ovilia*, Antonino duobus itineribus *Ovilanis*, & tertio *Ovilabis*, eidem Antonino alio itinere est *Ovilavis*, & iterum alio *Ovilatus*. In veteri quâdam inscriptione, inter alia, hæc leguntur verba: *COLONIA AURELIA ANTONINIANA OVIL*. Ea inscriptio quia exstabat ad monasterium *Lampach*, ad *Traunum* amnem, ipsum monasterium *colonia* eam olim fuisse, doctissimi viri opinati sunt. verùm *coloniæ* nomine & itinerum intervallis consideratis, illorum ego opinioni haud temerè accesserim. Est hodiè ad eundem amnem nobile opidum *VVels*, VII circiter millia passuum infra dictum monasterium situm: cujus nomen & situs quammaximè dictæ *coloniæ* convenit. ab hoc enim opido millia passuum ad *Lauriacum* usque sunt *XX*; ut primum Antonini habet iter. nomen verò ejus credo olim vulgo fuisse *Noricis VVillabs*: quod Romano ori formatum *OVILABA*, & *B* in confine *V* mutato *OVILAVA*. ex hoc porrò *V* vitiatum est apud Antoninum in *n*, & item ex illo *bi* in *iu*: unde vocabula *Ovilanis*, & *Ovilatus*.

LACIACUM ex itineris ductu & intervallo, quod hinc est *Juvavum* usque apud Antoninum tribus itineribus millium *XXVII* & in tabulâ *XXVII*, interpretor opidum nunc *Gemünde*, ad lacum cognominem positum.

Locus medio ferè situ inter *Jovavum* & *Laciacum* *TARNANTO*, circa arcem fuit *VVissenstain*.

Ab alterâ parte *TERGOLAPE* inter *Laciacum* & *Ovilaba*, ex itineris tractu, & intervallis, item ex vocabulo, hodiè esse colligo suprâ dictum monasterium *Lampach*.

Iter illud Antonini, in quo esse dixi vocabulum *Ovilatus*, tale est:

<i>Lauriaco</i>	
<i>Ovilatus</i>	XVI.
<i>Ioviaco</i>	XXVII.
<i>Stanaco</i>	XVIII.
<i>Bolodero</i>	XX.

Ioviacum Notitia etiam imperii memorat. at quo situ vel hoc, vel *Stanacum* fuerit, planè nihil liquet; quando numerus millium *LXV* longè superat intervallum, quod est inter *VVels* & *Instat*: nec ulla nominum antiquorum vestigia hoc tractu dispicio.

Porrò iter ab *Ovilabis* *Petavionem* usque describitur in iisdem itinerariis hujusmodi:

Tabulæ;	Antonino;
<i>Ovilia</i>	<i>Ovilavis</i>
<i>Vetoniana</i> XI.	
<i>Tutastione</i> XI.	<i>Tutastione</i> XX.
<i>Ernolatia</i> XII.	
<i>Gabromagi</i> VIII.	<i>Gabrumago</i> XX.
<i>Stiriate</i> XV.	
<i>Tarsufanis</i> XV.	
<i>Visellis</i> IX.	
<i>Ad pontem</i>	
	<i>Sabatinca</i> XXX.
<i>Noreia</i> XIII.	<i>Montana</i> XVIII.
<i>Matucaio</i> XIII.	<i>Candalicas</i> XXX.
<i>Varuno</i> XIII.	<i>Viruno</i> XX.
<i>Iuenna</i> XXIII.	
<i>Colatione</i> XX.	

Santico

		<i>Santico</i>	XXX.
<i>Upellis</i>	XVI.		
<i>Celeia.</i>	XIII.		
<i>Ragandone</i>	XVIII.		
<i>Petavione</i>	XVIII.		
		<i>Larice</i>	XXVII.
		<i>Viam Beloio.</i>	XXIIII.
		<i>Aquileia</i>	XXX.

In his PETAVIO & CELEIA nomina hodièque servant, hoc *Cillei*, illud *Pettaw* dictum. Antonino illud bis dicitur POETAVIO, & item bis POETOVIO: Tacito, histor. 111, PTOVIO: Ptolemæo Πατάϊον, ΡΑΤΑΪΙΟΝ, Pannoniæ opidum; quod & Tacitus testatur; qui id legionis XIII facit hiberna. CELEIA, Κελεία, ponitur in Norico eidem Ptolemæo & Plinio; cujus verba lib. 111, cap. XXIV, hæc sunt: *Opida Noricorum, Virunum, Celeia, Teurnia, Aguntum, Viana, Aemonia, Claudia, Flavium, Solvensæ.*

In tabulâ quum inter Celciam & Petavionem numerus millium XXXV intervallo respondeat; medio situ locum, cui nomen RAGANDO, circâ monasterium *Seitz* fuisse colligo.

VIRUNUM tabulæ rectiùs scribi VIRUNUM, ex consensu Plinii, Antonini, ac Ptolemæi judico; quorum huic Græcè scribitur Οὔρινον. Id interpreter nunc opidum *Folkmark*, ad Dravum amnem. nam JUENNA tabulæ ex nomine & itineris tractu sine controversiâ est *Taunstein*: & ejusdem tabulæ SALOCA, primus è *Varuno* locus in itinere versus *Aquileiam Carnorum*, procul dubio nunc est *Selch*, vicus superioris Carniolæ.

COLATIONEM, ex ductu itineris atque intervallis, fuisse colligo ad Sanam flumen, medio situ inter duos vicos *Altenburg* & *Presberg*. alterum verò locum, cui pluralis numeri vocabulum UPELLIS, iisdem argumentis pono in eadem ripâ supra vicum *S. Peter*. Inter hos duos locos cenfeo fuisse SANTICUM Antonini, vulgò nunc *Saaneck*: quod Ptolemæo Σαντικόν, SIANTICUM.

Antonini SABATINCA, ex vocabulo & itineris tractu haud dubiè nunc est vicus *Sunbenkirch*, VII circiter millibus passuum ab opido *Muraw* in meridiem versus diffusus.

Locus tabulæ AD PONTEM, haud dubiè fuit ad Murum flumen. ideòque ex ductu itineris interpreter eum locum nunc dictum opidum *Muraw*.

Hinc versus *Virunum*, id est, *Folkmark*, ex intervallo atque itineris ductu NOREIA erit opidum *Neumark*.

Medio situ *Noreiam* inter & *Virunum* locus, cui nomen MATUCAJUM, fuisse cenfeo circa arcem *Eberstain*.

STIRIATE ex nomine & itineris actu haud dubiè nunc est *Steir im Stoder*.

Inter *Pontem* & *Stiriate* locum, cui pluralis numeri vocabulum VISCELLIS, ex nomine interpreter *Ober Weltz*. Alter ille locus, cui nomen TARTURSANI, videtur fuisse circa *Rotenman*.

GABROMAGUM ad fluminis fuisse ripam, indicat vox *mage*; de quâ in Germ. lib. 1, cap. VII, disserui. locum igitur hunc ex itineris ductu & intervallis judico fuisse circa caput fluminis *Krems*, quâ vicus ei adpositus, vulgati vocabulo *Fleylige kreutz*.

Medio situ inter *Gabromagum* & *Ovilaba* TUTATIO, sive, ut tabulâ habet, TUTASTIO, fuit circa arcem *Leonpach* & vicum *Ried*, dicto flumini adpositum. Medio iterum situ inter hunc & *Ovilaba* fuere VETONIANA. & rursus inter eundem *Tutastionem* & *Gabromagum*, circa vicum *Hall*, fuit ERNOLATIA.

Porrò aliud iter in tabulâ describitur per idem Noricum hoc modo:

	<i>Ivavo</i>	
50	<i>Cuculle</i>	XIII.
	<i>Vocareo</i>	XVII.
	<i>Ani</i>	XVII.
	<i>In Alpe</i>	XVI.
	<i>In Imurio</i>	XIII.
	<i>Graviacis</i>	XVI.
	<i>Tarnassici</i>	XIII.
	<i>Beliandro</i>	XIII.
	<i>Matucajo</i>	XIII.
	<i>Varuno</i>	XIII.

Ex his CUCULLI sive CUCULLÆ Eugippio memorantur, in vitâ divi Severini, cap. XI, his verbis: *Castellum, cui erat Cucullis vocabulum*. Nomen ejus loci hodièque manet ad flumen Jovavum, XI V circiter millia passuum, ut habet tabula, supra opidum Jovavum, vulgò *Kuchel* dictum.

ALPES hoc itinere nullæ aliæ esse possunt, quàm quas hodièque hoc tractu sic à pellari, aliâ tantum dialecto, *Tawren*, supra docui.

VOCARIUM inter *Alpem & Cucullos*, Ptolemæo dicitur Οὐαρέιον, V A C O R I U M. Eum locum ex itineris ductu, & intervallo, item ex nominis quâdam similitudine dixerim esse nunc vicum *Vvagram*, XV I circiter millia passuum ab Cucullis versus meridiem distans.

Millia hinc tabulæ numerantur ad *Alpem XXXIII*, apertissimo mendo; quum à *Vvagram* ad summum usque Alpæ verticem, qui vulgò dicitur *Velacher tawren*, XV haud amplius sint millia. Locum tamen, cui vocabulum *Ani*, puto ad amniculum fuisse, cui nomen nunc vulgare *Grooß Arel*.

GRAVIACUM ex ductu itineris, & vocabuli similitudine fortè fuerit opidum *Gurck*, ad fluvium cognominem. De reliquis locis nihil liquet; nisi quòd locus, cui vocabulum haud dubiè corruptum *Inimurio*, Ptolemæi videtur esse *Ἰνυρέιον*, *Inutrium*: quamquàm hoc in Rhætiâ ponatur simile exemplum vidimus supra in *Artobrigæ* alienissimâ positione.

De cetero CLAUDIAM Plinii interpretor nunc vicum *Clausen*, haud procul opido *Marquartstain*, & lacu, cui vulgare vocabulum *Chiem see*. Ptolemæo est opidum 20 *Κλαυδίσιον*, *Claudivium*, adversus confluentem Regini amnis in Danubii ripâ. at quum is auctor tam frequenter deprehendatur esse falsus; haud equidem dubitaverim, quin idem intellexerit opidum, quod *Claudia* dicitur Plinio.

Porrò iter apud Antoninum describitur tale:

<i>Aquileia</i>	
<i>Ad tricesimum</i>	XXX.
<i>Iulio Carnico</i>	XXX.
<i>Loncio</i>	XVI.
<i>Agunto</i>	XVII.
<i>Littamo</i>	XXIII.
<i>Sebato</i>	XXIII.
<i>Vipiteno</i>	XXXII.
<i>Veldidena</i>	XXXVI.

Aquileja, florentissima quondam urbs, nunc in exiguum vicum redacta, incolis eodem nomine manet: Germanis dicitur *Aglar*; haud procul intimo Adriatici sinus recessu. Locus quoque *Ad tricesimum*, intellige lapidem seu milliarem, eodem nomine manet, vulgò incolis dictus *Tricesimo*, ad *Turram* flumen; quod vulgò est *Tore*. *Iulium Carnicum* item nomen retinet, paullo viciatum, *Zuglio* incolis, quod reliquis Italis scribitur *Giuglio*. Hinc porrò versus septentriones proficiscenti post XXI V millia passuum occurrit opidum *Lientz* ad Dravi Isolæque amnium confluentis. quod ex itineris tractu, maximè verò ex 40 mine deprehenditur esse Antonini L O N C I U M. Inde XXI millia in occidentem solis hiberni versus progredienti conspicitur opidum *Doblach*: quod Plinii, Ptolemæi, atque Antonini interpretor A C U N T U M. Ab hoc versus septentriones, seu occasum solis æstivi, millibus passuum XVII abest locus *Lutach*, prope opidum *Dausfers*: quem L I T T A M U M Antonini interpretor. Hinc reliqua *Sebatum*, *Vipitenum*, *Veldidena*, nunc *Suneberg*, *Sterzingen*, *Wilten*, extra Noricum sita, Rhætiæ fuere loca.

Ceterum A E M O N I A Plinii, nomen nunc retinet in opido *Amonè*, V millia supra *Iulium Carnicum* in septentriones versus sito.

T E U R N I A ejusdem Plinii, *Τεῦρνια* dicitur Græcè Ptolemæo. hanc ex situ apud Dravum versus fontem amnis interpretor opidum nunc celebre hoc tractu *Villach*.

Atque hæc ferè sunt loca *veteris Norici*, quorum situs investigari potuerunt. Limitibus igitur nunc statuo universo Norico, præter *Aenum & Danubium amneis*, montemque *Cetium*, cujus tractum jam antea descripsi ad *Celeiam* usque opidum & *Sanæ Savique* confluentis, hinc porrò aliud montium jugum, quod à dictis confluentibus inter *Savum & Sanam* ab ortu in occasum ad *Sanæ* fontem procurrit; inde verò inter *Savum & Dravum* ad *Savi* primùm, dein, jam *Alpium Carnicarum Noricarumque* nominibus, ad *Natisonis* fontis: hinc verò in septentriones versus ad fontem *Fellæ* amnis, qui apud opidum *Venzono* *Tilavento* redditur: à dicto porrò fonte in occasum versus ad vallem usq; cui vulgare vocabulum *Inchiaro*. per hujus medium lineâ inter *Aemoniam & Iulium Carnicum* ex ortu

in occasum ad montem usque *Setium*, qui amneis *Deam*, *Gailam* & *Plavim* fundit, ductâ, Noricos ab Carnis submoveo. hinc porrò eodem jugo ad fontem usque Rientii amnis, & hinc ipso amne ad vicum usque *S. Lorentz* & confluentem Aichæ fluminis, tandem alio hinc jugo, quod & ipsum pars Alpium ad Aenum usque & opidum *Innespruck* procurrat, ab Rhætiis dispesco.

CAPUT VI.

De DANUBIO, & aliis Vindelicæ Noricique fluminibus.

10 **D**XPOSITIS Vindelicæ ac Norici finibus, populis, atque opidis, ordo nunc postulat, uti etiam fluminum, quibus maximè riguræ sunt hæc terræ, antiqua memoria dicatur. In his primum locum sibi merito vindicat DANUBIUS; ingentis famæ amnis, & non modò harum regionum, sed totius Europæ maximus. hinc illud Ovidii, de Ponto lib. 1v, eleg. x:

*Innumerique alii, quos inter maximus omneis
Cedere Danubius se tibi Nile negat.*

Pars ejus tantum, quatenus Germani Vindelicique ac Norici olim accoluere, & ex his gentibus amnes in eum confluentes hoc loco dicentur. Nomen illius esse geminum apud auctores, DANUBIUS & ISTER, vulgò notum est. Hinc illud ejusdem poetæ, de Ponto lib. 1, eleg. 1x:

Stat vetus urbs ripe vicina nominis Istri.

Causa gemini nominis eadem quæ aliis magnis amnibus, Nilo, Euphrati, Tigri, & aliis, nempe ex accolorum gentium diversitate. Stephani verba hæc sunt: Δάνυβις, ἢ Δάνυσις, Ἰστρὸς ὁ ποταμὸς, πάλαι Ματίας καλεῖσθαι. Συμφορᾶς ἢ τοῖς Σκυθιαῖς Ἰστιπιδόσις, ἄτω ἐκλήθη. Ματίας ἢ λέγεσθαι ἐς τὴν Ἑλληνίδα γλῶσσαν ἄσι. ἐπὶ πολλοῖσι περιγεγενημένοι, ἔθεν ἐπιπίνθησαν. ὁ δὲ Δάνυσις ἐρμηνεύεται, ὡς περὶ ἑ ἀμαρτῆν ἔχων τὴν αἰτίαν. id est: Danubius, seu Danusis, Ister est fluvius, quondam Matoas dictus. quum autem Scythæ calamitate quâdam adficerentur, sic adpellatus fuit. Est autem Matoas Græcè limosus; quia sapius trajicientes nihil passi fuerant. Danubius autem significat eum, qui peccandi habet causam. Hæc opidoquàm fabulosa atque

30 falsa. nam superiori parte, quæ Germaniam & vetustissimum illud Illyricum præterfluebat, dictum fuisse *Danubium*, inferiori autem, qua Getas, & alias Thracias Scythicasque genteis abluit, *Istrum*, optimi testantur auctores, Strabo, Mela, Plinius, Appianus, Ptolemæus, & alii. Strabo, lib. vii: καὶ τὸ Ἰστροῦ ποταμοῦ τὰ ὑπὸ ἀνακτῶν καὶ πρὸς ταῖς πηγὰς μέρη, μέχρι τῶν καταρακτῶν, Δανύβιον προσσηροῦσθαι, ἀ μάλιστα ἰσοτῶν Δάκων φέρεται. τὰ δὲ κατωτέρω, μέχρι τῆς Πόντου καὶ πρὸς τὴν Γετίας, καλεῖσθαι Ἰστρον. id est: Etenim fluminis superiores partes, quæ versùs fonteis sunt, Danubium dixerunt ad cataractas usque; quæ maxime per Dacos feruntur: inferiores, ad Pontum usque, quas Getæ accolunt, Istrum adpellant. Mela, lib. 11, cap. 1: Apertis in Germaniâ fontibus alto, quam desinit, nomine exoritur. nam per immania magnarum gentium diu Danubius est: deinde aliter appellantiibus accolis, Ister fit. Plinius, lib. 1v, cap. xii: Ortus

40 in Germania jugis, ac per immensus lapsus genteis, Danubii nomine, unde primum Illyricum abluit, Ister adpellatus. Ptolemæus in Daciæ descriptione: Ἡ Δακία περιεργίεται ὑπὸ μεσημβρίας μέρη τῆς Δανύβιος ποταμοῦ τῆς ὑπὸ τῆς ἐκτεροῦς μέρη ἀξιοπόλεως Δανύβιος ποταμοῦ, ἀφ' ἧς ἡδὴ καλεῖται ὁ μέχρι τῆς Πόντου καὶ τῶν ἐκβολῶν Δανύβιος Ἰστρὸς. id est: Dacia terminatur à meridie parte Danubii fluminis, à deflexione ejus ad Axiopolim usque, apud Danubium sitam: à quâ deinde usque ad Pontum & ostia Ister adpellatur Danubius. Appiani librum de bellis Illyricis Græcè vulgò non extare, suprâ cap. 1 dictum est. apud interpretem ejus hæc leguntur: *Casar in Segestanorum & Paonum (intellige Pannoniorum) regionem usque ad savum fluvium est profectus. hujus in ripâ civitas latissimo fluvio & ingenti fossâ munita confidet. quâ ex causâ potissimum Casar illam invasit, veluti belli horreum in Dacos Basternasque, qui*

50 *ultra Istrum incolant, habiturus. Idem fluvius his in locis Danubius dicitur: nec multo deinde inferius elapsus, uberioribus aquis pro Danubio Istri nomen assumit. Savus autem Istrum influit. Hinc illud Jornandis in Gothicis: Lingvâ Bessorum Hister vocatur. Belli Thracica fuere gens. Sed de gemino Danubii nomine hæcenus fati. in vocabulis iis enodandis, quid significant, ineptire non libet; quando ejus rei nullum extet auctoris alicujus documentum. id notandum, Græcis auctoribus ut plurimum usurpari Istrum, tam superiori quàm inferiori parte. De ortu amnis ita tradit antiquissimus scriptorum Herodotus, lib. 11: Ἰστρὸς πρὸς ποταμοῦ, δεξιὰ μὲν ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρρήνης καλεῖσθαι, πρὸς μίσην ἄξιον τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελταὶ αἰεὶ ἔξω Ἑρακλήϊων ἐπλεον ἑμμενέσσι ἢ Κιωνοισι. οἱ ἔξω αὖτις πρὸς δυσμίων οἰκέσσι τ' ἐπὶ τῇ Εὐρώπῃ κατοικησάντων. πλεοντα δὲ Ἰστρὸς ἐς γαίλασσαν ῥέων τὴν Ἐυξείνην πόντον εἰς τὴν αἰθρῆν Εὐρώπης. id est:*

id est: *Ister* namque, exortus à Celtis atque urbe Pyrene, mediam scindit fluento sub Europam, sunt autem Celtae extra Herculis columnas, contermini Cynesis, qui ultimi sunt versus occasum Europam habitantium. Exit autem *Ister* in Ponticum mare, per omnem Europam lapsus. Et lib. IV: Πέφθη ἡ Δία πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἴστρος, ἀξέξαιτον ἐν Κελτῶν, εἰ ἐξαπατι πάσης ἡλίας δυσμέων ἐξ Κωνήτας εἰρέσει τῶν ἐν Εὐρώπῃ· ῥέων ἡ Δία πάσης Εὐρώπης ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίας ἐσβάλλει. id est: Per omnem Europam labitur *Ister*, exortus in Celtis, qui omnium in Europā ultimi post *Cynetas* incolunt: totamque emensus Europam, ex transverso ingreditur Scythiam. Herodorum haud dubiè sequutus Aristoteles, μετεωρολογικῶν lib. I, cap. XIII, ubi de maximis fluminibus agit, quæ maximis fundi aut montium jugis; Εὐκὴ τὸ Πυρήνης, inquit, (τὰ πρὸ δὲ ἐστὶν ἔρως πάσης δυσμῆν ἰσημεριῶν ἐν τῇ Κελτικῇ) ῥέει ἐν τῇ Ἴστρος ἐξ ὁ Ταρτησός· ἔτι μὲν ἐν ἔξω ἰσθμῶν, ὅ ἡ Ἴστρος δι' ὅλης τῆς Εὐρώπης, εἰς τὸ Εὐξείνιον πᾶσιον. id est: Ex Pyrene, qui mons est Celtica versus occasum æquinoctialem, profluunt *Ister* ac *Tartessus*: hic equidem extra Columnas; ille verò omnem Europam permensus in Euxinum Pontum exiens. Hæc, ut manifestè ac perspicuè falsa, refutatione haud indigebant, ni nostro etiam hoc ævo docti atque eruditi viri defendere, & pro veris tueri conati fuissent; hoc maximè usi argumento, quòd pars Alpium antiquitus dicta fuerit *Pyrenæus mons*. quæ quaestio, quia non tam ad Danubii fontem quàm ad ipsas Alpeis spectat, alii operi reservabitur. Per *Cynetas* atque *Cynesos* intelligi Hispanos, in Germaniæ lib. I, cap. IX, ostensus est. *Tartessum* eundem esse *Batin*, Hispaniæ amnem, auctor est Strabo, lib. III. Quomodò igitur hæc ad Alpeis, Italianam cingentis, quadrent, viderint alii. *Pyrenen* illam urbem mihi monstrari velim. quam tamen ipsam jam Aristoteles vertit in montem. Sed de his hoc loco satis. ad veriora trans-eamus. De Danubii igitur ortu sic Mela, dicto loco: *At ille, qui Scythiæ populos à sequentibus dirimit, apertis in Germaniâ fontibus alio, quàm desinit, nomine exoritur*. Tacitus, in libro de Germaniâ: *Danubius molli & elementer edito montis Abnoæ jugo effusus*. Plinius, dicto loco: *Ortus in Germaniâ jugis montis Abnoæ, ex adverso Raurici Gallie opidi*. Marcellinus, lib. XXI: *Amnis Danubius, oriens prope Rauracos montes confineis limitibus Reticis*. Jornandes, in Gothicis; *Danubius, in Alemanicis arvis exoriens*. In Alemanorum finibus oriri hunc amnem, ex aliis etiam auctoribus ostendi in Germaniæ lib. III, cap. IV. *Abnobam* montem, versus septemtriones ab Danubii fonte situm, eodem libro cap. XLVIII descripsi. ubi etiam monstratum, *Alpium* nomen etiam ultra Danubium & olim pertinuisse & nunc pertinere. unde illis error de Pyrenæi nomine natus. At super Danubii fonte ingens hodièque est inter scriptores certamen. Vicus est, vulgari vocabulo *Eschingen* dictus. in ejus medio fons est aquis perennibus atque copiosis, exiguo muro inclusus, longitudine xxvi circiter pedum, latitudine xviii, in humo planâ atque apertâ; cui imminet templi cœmeterium paullo elevatius. hinc amnis vicum egressus, mox alios duos amniculos, altiùs ortos, quibus vocabulo *Brege* & *Brige*, recipit. à fonte ipse vicus cognomen accepit, vulgò *Donasching* dictus. nec ullus alius accolis agnoscitur hodiè Danubii fons. Interim tamen non defuerunt, qui, hunc esse verum ejus amnis fontem, ab antiquis auctoribus designatum, negarent. quibus gemina hujus opinionis ratio fuit: primò quia veteres auctores ad unum omnes non in plano, sed montoso loco eum oriri tradunt: tum, quia prædicti duo amniculi altiùs, quàm iste vulgò habitus Danubii fons, in cacumine montis, xv millibus passuum à dicto vico *Donasching* distiti, exoriuntur: qui ob id ipsum rectiùs veriùsque pro Danubii fontibus sint habendi. Altera hæc ratio quàm sit imbecilla, lubrica, atque vana, vel sexcenti in orbe terrarum convicerint aliorum amnium fontes, qui longè inferiùs oriuntur, fluvii in eos postea incidentibus. Nec prima ratio multo probior: quando disertissimis testetur verbis Mela, *apertis Danubium exoriri fontibus*; & Jornandes, *in arvis Alemanicis*. neque montium cacumina rectè dixeris *arva*: quæ nomen ab *arando*, ut *pascua* à *pascendo*, habet. Sic Marcellinus, lib. XXI, non in ipso monte, sed prope montem oriri amnem, testatur. Verba ejus hæc sunt: *Amnis Danubius, oriens prope Rauracos montes, confineis limitibus Reticis*. Molle autem illud & elementer editum *Abnoæ montis jugum* nullum aliud intellexerit Tacitus, quàm cœmeterium illud leniter elevatum, sub quo fontis est scaturigo. Huc adde, quæ Strabo lib. VII tradit in hæc verba: *Ἡ μερήσιον ἐξ ὁδοῦ τῆς λίμνης περὶ τῶν ὁδῶν Τιβέριου, εἰς τὰς Ἐἰσρετῶν πηγὰς*. id est: *Vnius diei iter ab lacu progressus Tiberius, vidit Danubii fontes*. Quot Brigæ fons xl millia passuum ab lacu Brigantino, de quo hæc loquitur Strabo, abest. quot millia Tiberium, haud dubiè non solum, sed cum bonâ exercitus parte, si non integro, ut in hostico, uno die confecisse quis credat? At vicus *Donasching* cum fonte suo xxvi circiter millia tantum à dicto lacu distat. Hunc igitur Danubii fontem vidisse Tiberium, certum est. Nec te moveat, quòd *πηγὰς* dicit Strabo, non *πηγήν*: sic enim solent Græci pariter atque Latini auctores plurali numero

numero etiam eorum annuum adpellare *fonteis* atque *ortus*, & consimili modò ἐκβολὰς & οἶα, quos unum tantum *fontem*, unumque *ostium* habere constat. Sed pauca hæc de vero Danubii fonte differuisse sufficiat.

Nunc ii dicantur amnes, qui per Germaniam Vindeliciamque & Noricum in Danubium confluentes, memoriam in antiquorum scriptorum monumentis expressam habent. A Germanicâ ripâ tres memorantur sine nominibus Ptolemæo, in descriptione Germaniæ Magnæ. esse eos, quorum primus in Sveviâ vulgò nunc dicitur *Bregenz*, apud opidum *Lauing*, alter *Nabe*, Bavariam superiorem seu Transdanubianam secans, tertius in Moraviâ vulgò Germanis *March*, Slavis *Morává*; Germaniæ lib. III, cap. XXIX, docui.

10 Prioris duo nullum apud veteres auctores nomen habent. tertium Plinio atque Tacito dici *MARUM*, eodem loco, & postea cap. XXXI, ostensum est.

Prope Nabi ostium fluvius, qui vulgò nunc dicitur *Regen*, quamvis ab antiquis Romanorum auctoribus non memoretur, tamen jam tum apud Romanos nomen habuisse eum *REGINI*, *Castra Regina*, confluenti ejus in Danubii dextrâ ripâ opposita, disertè testantur.

CUSUM in Quadis, Tacito annal. lib. II memoratum, nunc esse vulgò *die VVage* in Hungariâ, Germaniæ lib. III, cap. XXXI, docui.

GRANUA in iisdem Quadis, Antonino imperatori in vitâ ejus memoratus, nunc nomen in eadem Hungariâ retinet, vulgò *Grane* dictus. Hi igitur à lævâ ripâ Danubium petunt amnes.

20 A dextrâ ripâ primus est *ILARGUS*, vulgò nunc *Iler*, Sveviam secans, Tiberii olim victoriâ adversus Vindelicos nobilitatus. Peditum Albinovanus, carmine ad Liviam:

Quod spes impleverunt maternaque vota Neronis:

Quod pulsus toties hostis utroque duce.

Rhenus, & Alpina valles, & sanguine nigro

Decolor infectâ testis Ilargus aquâ.

Drusum & Tiberium fratres intelligit; qui Augusti imperatoris auspiciis Rhætiam, Vindeliciam & Noricum Pannoniamque debellaverunt. Vulgò variè dicti amnis vocabulum scriptum est in variis exemplaribus, *Itargus*, *Itargis*, & *Iturgus*, *Iturgis*. ex quibus doctissimi etiam viri fecerunt *Isurgis*, & *Isurgus*: eumque intelligi poetæ amnem docuerunt, qui aliis auctoribus dicitur *Visurgis*, vulgò nunc *Weser*, oceanum Germanicum per medium Cauchorum litus petens. At, quæto, quid poetæ conjunctio fuit *Visurgis* cum

30 *Alpinis vallibus*? Apage sis cum maximè ridiculâ istâ ἀπία. Ego vocem variè vitiatam intrepidè corrigo in *Ilargus*: esseque eum amnem, qui nunc in Sveviâ dicitur *Iler*, audacter pronuntio. Vindelicos sub Rhætorum vocabulo, ut in unâ provinciâ, Romanis fuisse comprehensos, supra cap. III docui. Hinc Dio, lib. LIV, Ρῆτι, inquit, οὐκ ἔστιν ἐν τῇ περὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλατίας ἀρπυγίαν ἐπιέντω. id est: *Rheti inter Noricum & Galliam ad Alpes Italiae finitimas, quas Tridentinas nominant, sedes habent. hi vicinam Galliam frequenter populati, etiam ex Italia sinibus preda egerant.* Et mox: ἐσβαλόντες ἐν εἰς

40 τὴν χώραν πολλαχῶς ἐν αἰμα ἀμφοτέροι ὁ τε Δρούς καὶ ὁ Τίβερης, ἀπὸ τε καὶ διὰ τῶν ὑπερραπῆγων, καὶ ὁ γὰρ Τίβερης καὶ διὰ τὴν λίμνην πολλοῖς κομιδοῖς, ἀπὸ τε τῆς κατὰ πηλῆζαν αὐτῆς, ὡς ἐκάστῃ σφίσι συμμιγνύτες, ὅσῃ τε αἰεὶ ἐς χεῖρας ἀφινυμένους, ἐχλαπῶς, αἰετὸν διασπασμένους τῆς δυνάμεσι χρωρῶδες, κατεργασάμενοι, καὶ ὅσῃ λοιπὸν ἀδενετέρας τε ἐκ τῆς καὶ ἀσχυροτέρους ἡμετέρας εἶλον. hoc est: Proinde Drusus atque Tiberius simul multis locis Rhætiam intrumpentes, cum ipsi, tum legatorum operâ, Tiberius etiam per lacum navigiis subvectus, exterruerunt eâ re barbaros: dissipatosque aggressi, haud difficulter multis levioribus praeliis dispersas eorum copias deleverunt: reliquosque, infirmiores exinde ac animis collapsos, in suam potestatem redegerunt. Dioni consentiens Strabo, dicto lib. VII; Ἔστι δὲ, inquit, πληστον ἀνῆς ἢ τε τῆς Ἰσπερ πηγῆς, καὶ ἡ μετὰ αὐτῶν ἀμφοῖν λίμνη, καὶ πρὸ ἐλῆ τὰ ἐκ τῆς Ἰσπερ λίμνης διαχωροῦνται. ἐχθρὴ ἡ λίμνη ἵσον, ἢ ἕξ ἡσίο ὀρητηρῶ Τίβερης, ναυμαχῶν

50 πρὸς Οὐινδελικῶς ἡμῆρσιον ἢ ἀπὸ τὴν λίμνης περὶ τὸν ὄδον Τίβερης, εἶδε τὰς Ἰσπερ πηγὰς. id est: Prope eam regionem ortus est *Istri*, & item *Rheni*, ac lacus inter horum fonteis situs, paludesque è Rheno effusa. Est autem insula in lacu; quâ pro receptaculo usus est Tiberius, navali pugná cum Vindelicis certans. Vnius diei iter a lacu progressus, fontis *Istri* vidit. Hic igitur est ille Albinovani *Rhenus*, per Rhætos, ut supra cap. III ostensum, lacum intrumpens; hæ *Alpina* valles, ab iisdem Rhætis ac Vindelicis habitata; hic ille

— sanguine nigro

Decolor infectâ testis Ilargus aquâ.

Quod spes impleverunt maternaque vota Neronis:

Quod pulsus toties hostis utroque duce.

Sequitur

Sequitur hinc GUNTIA; vulgò nunc *Gunnz*: à quo opidum seu castellum juxtà situm eodem nomine, ut suprà cap. IV ostensum, Antonino & Notitià imperii memoratur; & *Gontiensis Danubii transitus* Eumenio, in panegyrico, Constantio Cæsari dicto.

Proximus hinc, famæ jam multo celebrioris, LICUS, sive LICHUS; vulgò nunc *Lech*. Ovidius, de Ponto, lib. I, eleg. VI:

*Torquet enim fortuna parum, nisi Lichus in Hebrum
Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?*

De rebus difficillimis loquens, similitudinem captat ex Licho Alpino amne in Thraciæ flumen Hebrum deducendo, & Atho, ejusdem Thraciæ monte, in Alpeis transponendo. In vulgatis exemplaribus id amnis nomen scribitur per *y* literam *Lychus*. at haud ignarus ego sum, quàm curiosè Romani Græcam istam literam extra Græcas dictiones vitaverint. nihilque certius, quàm posterioris sæculi grammaticos, ut in innumeris aliis dictionibus, maxime verò propriis nominibus, in hoc quoque amnis vocabulo eam literam supposuisse: idque haud dubiè ex Ptolemæo; cui is amnis in descriptione Rhætiæ ac Vindeliciæ bis dicitur *Λυκίας ποταμός*, id est, *Lycias fluvius*. quod & ipsum vocabulum ille formavit ad similitudinem nominis, quo complures Asiæ amnes adpellantur, singuli *Λύκος*, *Lycus*. Sed Romanos Vindeliciæ *Licum* scripsisse per *i*, vel ex ipso facilè probaverim Ptolemæo; cujus verba in Vindeliciæ descriptione hæc sunt: *καὶ ὄρη τὴν Λυκίας ποταμὸν Λικάποι*. id est; *Et apud Lyciam amnem Licatii*. Ab amne, quem accolebant, dictos fuisse *Licatiōs*, quis dubitet? Cur igitur non *Λυκάποι*, *Lycatii*, scripsit? Rationem nullam aliam video, nisi quòd Romani, à quibus id vocabuli ad Græcos pervenit, scribebant *Licatii*. Et ne suspiceris, fuisse apud Ptolemæum eo in vocabulo scriptum *υ*, en Straboni quoque sunt *Λικάποι*, bis eodem nomine perscripti, lib. IV, & Plinio etiam *Licates*. Certum igitur est, optimè amnis nomen scribi LICUS & LICHUS: quod hodièque dicitur *Lech*.

Infra Licum est ISARUS, sive ISARGUS, vulgò *Isar* dictus. Ab hoc Plinio dicuntur incolæ *Isarci*; ut suprà cap. III docui. & Antonino tabulæque opidum *Isarica*; ut cap. IV ostensum. Dictus igitur fuit *Isargus*, quemadmodùm *Ilargus*. Apud Strabonem, lib. IV, in descriptione Alpium, idem amnis adpellatur *Ἰσαρὸς*, ISARUS; quamquam loco corruptissimo; ut alibi docebo. 30

In *Isarum* confluit AMBRA, vulgò nunc *Amber*, Antonino sæpius memoratus.

Sequitur hinc nobilissimus AENUS, vulgò hodiè *In*; præter Strabonem, Tacito quoque, histor. III, Arriano in rebus Alexandri Magni, Ptolemæo in Rhætiæ ac Norici descriptione, Antonino, Tabulæ, & Notitiæ imperii celebratus. Non placet eorum iudicium, qui ex unâ Notitiâ id amnis vocabulum malunt scribere per *æ* diphthongum, *Oenus*, quàm cum Tacito, Ptolemæo, & Antonino, *Aenus*. In tabulâ quidem est *Enus*; ut & apud Arrianum *Εἰς*.

In *Aenum* à dextrâ ripâ confluit JOVAVUS, sive JUVAVUS, vulgò nunc *Salza* dictus; illo nomine tabulæ itinerariæ memoratus.

Sequitur inde amniculus ISIS, vulgò *Ips*: ad cujus confluentem in Danubium locus tabulæ vocatur *Ad pontem Isis*.

Haud procul hoc est ARELAPES, sive ARLAPES, vulgò nunc *Erlaph*. ad cujus confluentem opidum Ptolemæo ac tabulæ est *Arelape*, Antonino ac Notitiæ *Arlape*.

Hi igitur sunt amnes, qui in Vindeliciâ ac Norico Danubio miscentur. In eodem Norico, seu Alpibus Noricis oriuntur celebratissima flumina DRAVUS, & SAVUS, vulgò *Draw* & *Saw*, longè extra Noricum in eundem Danubium sese evolventes.

Medium Noricum secatur MURUS, sive MURΛ, vulgò *Mure*, unde Ptolemæo superioris Pannoniæ opidum *Μυροῦλα*, *Muroëla*: quod ex nomine ac situ interpretor celeberrimum nunc Stiriac opidum *Grätz*.

Atque hæc sunt, quæ de Vindeliciâ ac Norico, veteris Illyrici partibus, in præfens dicere habui. Plura de iis dici posse, haud nefcius sum. verùm ego, quod promiseram, *πᾶρεργον* satis abundèque perfeci.

F I N I S.

INDEX